

ก้าวไปด้วยกัน

จุลสารเพื่อชุมชนพิพิธภัณฑสถาน ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร(องค์การมหาชน)

ปีที่ 3 ฉบับที่ 3 เมษายน - มิถุนายน 2550

ภาพปก: สกลชนก เพื่อนพงษ์

ความเป็นมาของ “โครงการวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น”

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธรเป็นองค์กรทางวิชาการที่ทำหน้าที่เป็นแหล่งรวบรวมความรู้ด้านต่างๆ ที่เกี่ยวกับวิถีชีวิตและมรดกทางวัฒนธรรมของผู้คนกลุ่มต่างๆ ในประเทศไทยและภูมิภาคใกล้เคียง

ตั้งแต่เริ่มดำเนินการอย่างเป็นทางการในปี 2542 ศูนย์ฯ ให้ความสนใจพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นของชาวบ้านในชุมชนต่างๆ ในฐานะที่เป็นแหล่งสะสมและถ่ายทอดความรู้ด้านวิถีชีวิต วัฒนธรรมของท้องถิ่น และสร้างจิตสำนึกร่วมให้เกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตน

จากการที่ได้ร่วมงานกับสถาบันที่ทำงานบุกเบิกด้านพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ได้แก่ มหาวิทยาลัยศิลปากร และมูลนิธิเล็ก - ประไพ วิริยะพันธุ์ ทำให้ตระหนักว่า ในปัจจุบันมีความตื่นตัวอย่างสูงในวงการพิพิธภัณฑ์ขนาดเล็กที่ดำเนินงานโดยองค์กรในชุมชนหรือบุคคล และพิพิธภัณฑ์เหล่านี้สามารถมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาสังคมและวัฒนธรรมของท้องถิ่น

ศูนย์ฯ จึงได้เริ่มโครงการวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น ในช่วงกลางปี 2546 โดยได้รับการสนับสนุนจากสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) โครงการดังกล่าวมีวัตถุประสงค์เพื่อ

- สร้างฐานข้อมูลพิพิธภัณฑ์ชุมชน ท้องถิ่น วัตถุประสงค์ เพื่อให้บริการสืบค้นข้อมูลและการค้นคว้าวิจัย
- วิจัย ส่งเสริม สนับสนุนการวิจัย และสร้างนักวิจัยที่สนใจพิพิธภัณฑ์ ในฐานะองค์กรทางวัฒนธรรม ทั้งทางวิชาการและปฏิบัติการ
- สนับสนุนความเข้มแข็งทางวิชาการให้พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นสามารถนำข้อมูลประวัติศาสตร์ท้องถิ่น ความรู้ท้องถิ่น มาบันทึก ถ่ายทอด และพัฒนาต่อไป
- สร้างเวทีหรือเครือข่ายแลกเปลี่ยนความรู้และประสบการณ์ ระหว่างพิพิธภัณฑ์ และสนับสนุนงานพิพิธภัณฑ์ซึ่งกันและกัน

นอกจากนี้ ศูนย์ฯ ยังได้จัดตั้งกองทุนวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น โดยการสนับสนุนจาก บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน)

คน...ไม่ใหญ่...ไม่เล็ก

เมื่อผมทำหน้าที่บรรณาธิการจุลสารฉบับนี้เสร็จสิ้นลง ทำให้ผมคิดถึงวลีที่ว่า “คนไม่ใหญ่ไม่เล็ก” ขึ้นมาทันที เพราะเรื่องราวที่ท่านจะได้อ่านในจุลสารฉบับนี้เกี่ยวข้องกับคนหลายกลุ่ม เริ่มตั้งแต่ชาวบ้านในสนามการวิจัยที่นักวิจัยของโครงการได้ไปเสาะหาเรื่องราวการเดินทาง “ไปนอก” ของเขาและเธอเหล่านั้น เพื่อมาจัดเป็นนิทรรศการในวันสงกรานต์

จากนั้น ผู้อ่านจะได้รู้จักนักสะสมที่ผันตนเองเป็น “นักพิพิธภัณฑ์” เมื่อพวกเขาต้องการจัดตั้งพิพิธภัณฑ์ เพื่อให้ความรู้และการศึกษาจากสิ่งของสะสม ข้าวของที่พวกเขาเก็บและจัดแสดงในพิพิธภัณฑ์ก็แตกต่างกันไป ทั้งของใช้พื้นบ้าน ตัวหนังสือสูง ของจิ๋ว จนถึงมีด ดาบและศาสตราวุธ ของเหล่านี้คงมีใช้เพียงวัตถุประสงค์ธรรมดา แต่ผูกพันกับชีวิตของนักสะสมผู้นั้นจนกลายเป็นเรื่องเล่าของความอดุสสาหะของผู้ที่เก็บรักษาลึกลับ และเป็นเรื่องราวที่หายไปของข้าวของในพิพิธภัณฑ์

และหากผู้อ่านได้อ่านคอลัมน์ “เห็นของ...ต้องเห็นคน” ท่านจะได้รู้จักชีวิตของคนพิพิธภัณฑอีกท่านหนึ่งที่ไม่ใช่เพียงนักสะสม แต่เป็น “นักสร้าง” ไปพร้อมๆ กัน ด้วยความผูกพันกับถิ่นอาศัยและวิถีชีวิตของชาวประมง ทำให้คุณลุงท่านนี้รังสรรค์ “ปลา” จากก้อนหิน มาใช้เป็นสื่อบอกเล่าสิ่งแวดล้อมต่างๆ ที่ตนเคยพบเห็น หรือคุณลุงพยายามจะบอกเราเป็นนัยว่า ในเวลาที่มีความหลากหลายของธรรมชาติกำลังลดลง หรือเปลี่ยนแปลงไปจากสมัยที่คุณลุงเคยรู้จักมาก่อน

ในส่วนท้ายเล่ม หนังสือที่จะแนะนำให้กับผู้อ่านเล่มหนึ่งเป็นหนังสือที่จัดพิมพ์ขึ้นเนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพของ “พระอาจารย์ลม” อดีตเจ้าอาวาสวัดม่วง จ.ราชบุรี ท่านมีคุณูปการอย่างยิ่งต่อการก่อตั้งพิพิธภัณฑที่พื้นบ้านวัดม่วง พิพิธภัณฑที่บอกเล่าเรื่องชนชาติมอญในประเทศไทยและวัฒนธรรมพื้นถิ่นของ “มอญบ้านม่วง”

จุลสารปิดท้ายเล่มด้วยเรื่องราวของชีวิตคนกับพลาสติกในสังคมปัจจุบัน ในเมื่อ “พลาสติก” เป็นส่วนหนึ่งของสังคมมนุษย์ที่พัฒนาไปแล้วทำไมพลาสติกจะเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของพิพิธภัณฑทางวัฒนธรรมแจกเช่นเดียวกับโบราณวัตถุไม่ได้

คำว่า “คนไม่ใหญ่ไม่เล็ก” ที่ผมเลือกใช้นี้ยามผู้คนจากบทความต่างๆ เพราะแม้คนเหล่านี้จะไม่ใช่วีรบุรุษ ไม่ใช่หนักการเมือง ไม่ใช่คนที่มีชื่อเสียงที่ใครๆ ต้องรู้จัก หรือจะกล่าวอย่างสั้นๆ ว่าไม่ใช่ “คนใหญ่” แต่ผู้คนที่ทุ่มเทกำลังกายและกำลังทรัพย์ เพื่อ “สร้างคน” ด้วยงานวัฒนธรรมที่พวกเขาได้ลงมืออย่างนี้แล้ว เราไม่อาจจะพูดอย่างเต็มปากว่าเขาเป็น “คนเล็ก” ได้ด้วยเช่นกัน

หนังสือ “ลูกสาวพิพิธภัณฑ” ได้รับรางวัลรักลูกอวอร์ด

เมื่อวันที่ 22 กุมภาพันธ์ 2550 โครงการประกวดหนังสือสำหรับเด็กรางวัล “รักลูกอวอร์ด” ภายใต้การดำเนินงานของ บริษัท รักลูกแฟมิลีกรุ๊ป จำกัด ได้มอบรางวัลรักลูกอวอร์ดให้กับคุณพรศิริ บุรณเขตต์ ผู้เขียนหนังสือเรื่อง “ลูกสาวพิพิธภัณฑ” ซึ่งจัดพิมพ์โดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ลูกสาวพิพิธภัณฑเป็นงานเขียนที่ถอดประสบการณ์ของคุณพรศิริที่ได้คลุกคลีกับงานพิพิธภัณฑพร้อมกับพ่อมาตั้งแต่เด็ก โดยเขียนเล่าเรื่องราวหลังฉากทั้งสนุก ช้า เศร้า ปนสะเทือนใจ กว่าจะเป็นพิพิธภัณฑพื้นบ้านจำทวี

สถาบันทักษิณคดีศึกษา

The Institute for Southern Thai Studies

สถาบันทักษิณฯ รุกกิจกรรมวัฒนธรรม เสริมเสน่ห์ พิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา

สถาบันทักษิณคดีศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ จ.สงขลา รุกจัดกิจกรรมวัฒนธรรมต้อนรับนักท่องเที่ยวและเยาวชนผู้มาเยือนพิพิธภัณฑ์คติชนวิทยา ตลอดปี ในเดือนมีนาคม - เมษายนนี้ สถาบันทักษิณคดีศึกษาเชิญเยาวชนและผู้สนใจร่วมกิจกรรมประดิษฐ์ว้าว ชมนิทรรศการเรื่องราวไทยภาคใต้ และชมว้าวโบราณภาคใต้ ซึ่งเดิมเก็บรักษาไว้ที่ห้องคลังข้อมูล ได้แก่ ว้าวนกยูง ว้าวม้า และว้าวครุฑ รวมทั้งว้าวพื้นเมืองชนิดต่างๆ กิจกรรมดังกล่าวถือเป็นการเรียนรู้แบบปฏิบัติการเชิงบูรณาการ ได้ทั้งทักษะศิลปะ ความคิดสร้างสรรค์ และเรียนรู้คุณค่าของธรรมชาติและวัฒนธรรมชุมชน ทั้งยังฝึกฝนเยาวชนให้รู้จักทำของเล่นไว้ใช้เอง สนองพระราชดำริในพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียงได้เป็นอย่างดี ผู้สนใจเยี่ยมชมสถาบันทักษิณคดีศึกษาเป็นหมู่คณะและต้องการวิทยากรบรรยายพิเศษ สามารถประสานงานได้ที่ 0-7433-1184-9

(ข่าวจากกรุงเทพธุรกิจ 3 เมษายน 2550)

ไร่มแม่ฟ้าหลวงจัดชนโตกดินเนอร์ใต้แสงเทียน

ไร่มแม่ฟ้าหลวง อ.เมือง เชียงราย ภายใต้การดำเนินงานของมูลนิธิ

แม่ฟ้าหลวงในพระบรมราชูปถัมภ์ ครั้งหนึ่งเคยเป็นสถานที่อบรมเยาวชนชาวเขาจากหมู่บ้านต่างๆ ในภาคเหนือ ปัจจุบันมีชื่อเสียงเป็นที่รู้จักกันดีว่าเป็นศูนย์ศิลปวัฒนธรรมล้านนา ภายในจัดภูมิทัศน์เป็นสวนที่ร่มรื่นด้วยหมู่พันธุ์ไม้พื้นเมือง และพันธุ์ไม้หอมนานาชนิด มีสระน้ำขนาดใหญ่ล้อมรอบบริเวณ มีอาคารที่สำคัญ 3 หลัง คือ หอค้า หอคำน้อย และหอแก้ว แต่ละหลังมีโครงสร้างอาคารที่สวยงามตามแบบสถาปัตยกรรมล้านนา ภายในจัดแสดงงานพุทธศิลป์และศิลปะวัตถุ โบราณล้ำค่า โดยเปิดให้นักท่องเที่ยวเข้าชมทุกวัน (ยกเว้นวันจันทร์) ตั้งแต่เวลา 08.00-18.00 น.

ตั้งแต่เดือนเมษายน 2550 นี้เป็นต้นไป ไร่มแม่ฟ้าหลวงได้เปิดให้บริการเพิ่มเติมในยามค่ำคืน ในรูปแบบของ “ชนโตกดินเนอร์ ใต้แสงเทียน” เพื่อให้นักท่องเที่ยวได้ชื่นชมกับบรรยากาศในยามค่ำคืนของไร่มแม่ฟ้าหลวง พร้อมชมการแสดงทางวัฒนธรรม และรับประทานอาหารเย็นภายใต้แสงเทียนอันอบอุ่นและโรแมนติก โดยจะเปิดให้บริการตั้งแต่เวลา 18.00 - 21.00 น. ราคา 800 บาทต่อท่าน (อย่างน้อยจำนวน 15 ท่าน) ราคาดังกล่าวรวมอาหารแบบพื้นเมือง พร้อมไวน์ 1 แก้ว สนใจสอบถามรายละเอียดและสำรองที่นั่งได้ที่ ไร่มแม่ฟ้าหลวง โทร 0-5371-1968 หรือดูรายละเอียดได้ที่ www.doitung.org

(ข่าวจากกรุงเทพธุรกิจ 2 เมษายน 2550)

ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) 7

จากงานบุญบ้านทำพุด ถึง งานสงกรานต์บ้านโหล่หิน

กบอ้วน : สวัสดีพี่หมึก เป็นจะได่ สบายดีก้อเจ้า?

พี่หมึก : สวัสดีกบอ้วน สบายดี แหม! เตี่ยวนี่หัดอู้คำเมืองเน้อ...

กบอ้วน : พุดได้แค่นี้แหละ มากกว่านี้ไม่ได้แล้ว... อิม พี่หมึกได้รับรูปที่กบอ้วน
ส่งให้แล้วหรือยัง?

พี่หมึก : ที่โทรหากี่เรื่องนี้แหละ ชอบใจนะ รูปสวยดี มีรูปที่หน้าสนใจ เต็มไปหมด
แล้วงานที่กบอ้วนทำในช่วงงานปีของวัดทำพุดนะ มีอะไรบ้าง?
เห็นในรูปมีคนมาเที่ยววัดเยอะแยะเลย

กบอ้วน : แล้วพี่หมึกรู้มั๊ยเราส่งรูปคนหล่อของเราไปให้พี่ดูด้วยนะ? รู้มั๊ยว่า
คนไหนที่เป็นขวัญใจเรา ไปให้นิดนึงว่า หล่อมาก มาก!! ส่วนงาน
ทำบุญประจำปีของวัดทำพุดจัดเมื่อวันที่ 25 - 27 มกราคมที่ผ่านมา
งานนี้เราทำงานร่วมกับคุณลุงผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์นะพี่ ช่วยกันจัด
นิทรรศการ ภาพถ่ายเก่าใช้ชื่อว่า “เมื่อคุณตาคุณยายยังเด็ก”

พี่หมึก : อิม... พี่แค่อู้อี้ก็รู้แล้วว่าเป็นภาพเก่าจริงๆ เมื่อก่อนพี่ก็เคยอ่านหนังสือ
ชื่อแบบนี้เหมือนกัน

กบอ้วน : ก็เอาชื่อหนังสือมาตั้งนั่นแหละ... ภาพถ่ายเก่าที่ใช้จัดแสดงนะมี
อายุเกือบ 40 ปีแล้ว คนในภาพมีอายุไม่ต่ำกว่า 60 แล้วทั้งนั้น
คนที่ใช้ชีวิตอยู่ปากันมาดูแลก็เล่าเรื่องสมัยก่อนกันใหญ่ มีคนมาดู
เยอะมาก สนุกสุด ๆ แถมกลางคืนคุณลุงผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ ยังจัด
ฉายหนังคืนละเรื่องด้วยนะ จอหนังทำด้วยผ้าใบ แล้วใช้พื้นที่หน้า
กุฏิของอดีตเจ้าอาวาสเป็นที่ฉาย ตอนเอาจอหนังมาวางนะพี่
พระที่อยู่เ็นวัดออกมาดูกันใหญ่เลย แถมยังถามเราว่า “จะเอาจริงๆ
หรือโยม?” เราก็เลยตอบไปว่า “เอาจริงคะ ท่าน” แล้วก็ยิ้ม ๆ คิดว่า
ตอนนั้นพระท่านคงจะกลัวหนวกหูนะ แต่ก็ไม่รู้จะทำอย่างไร
เพราะเวลา มีงานวัดที่ไร วัดก็จะเต็มไปด้วยร้านค้าของพ่อค้า แม่ค้า
ไปหมด แล้วจะให้เราเอาที่ที่ไหนฉายหนังล่ะพี่ ถ้าไม่เอาพื้นที่ว่าง
หน้ากุฏิของพระนะ

พี่หมึก : บางทีพระท่านอาจจะชอบก็ได้นะ แล้วกบอ้วนฉายหนังเรื่องอะไร
บ้างล่ะ? แล้วที่พิพิธภัณฑ์มีเครื่องฉายหนังหรือ?

กบอ้วน : คินแรกฉายเรื่อง “ข้าง” เป็นหนังเงียบที่เก่ามาก ได้อาจารย์จาก หอภาพยนตร์แห่งชาติ กรมศิลปากรมาฉายให้ คินนั้นคนดูเต็มเลย ส่วนใหญ่ก็รุ่นเก่าทั้งนั้น ส่วนคินที่ 2 ฉายเรื่อง “ต้มยำกุ้ง” หนังสือของจา พนม คินนี้เด็กผู้ชายเป็นลูกค้าส่วนใหญ่ของเรา ส่วนคินสุดท้ายฉายเรื่อง “ก้านกล้วย” ลูกค้า คินนี้ของเรายิ่งเด็กลงไปอีก ถ้ามีอีกวันเราคงจะได้ลูกค้าที่เป็นเด็กลงไปเรื่อยๆ ก็ไม่รู้ ส่วนเครื่องฉาย ก็ได้รับความอนุเคราะห์จากพิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน วัดห้วยตะโก ที่อยู่ที่นครชัยศรีนะ พระท่านให้ยืมมา เวลาจะฉายก็ต่อเข้ากับเครื่องเล่น ซีดี ทั่วไป นายหนังหรือคนฉายก็ไม่ใช้ใครที่ไหน คนที่ช่วยงานอยู่ที่วัดนั้นแหละ เวลาแผ่นที่ 1 หมดก็ต้องวิ่งมาเปลี่ยนแผ่นให้...ทั้งสนุก ทั้งตลกเลยละพี่

พี่หมึก : เห็นรูปที่ส่งมาให้แล้ว ก็คิดว่าน่าจะสนุกอยู่หรอก พี่ก็อยากไปเที่ยวงานปีที่ทำพูดเหมือนกัน แต่ช่วงนั้นงานก็ยุ่งมาก ๆ ทั้งต้องส่งรายงาน ต้องเขียนบทความ วันสงกรานต์พี่ก็ไม่ได้กลับบ้านนะ เพราะต้องจัดนิทรรศการที่วัดไทรทิม แต่ก็สนุกเหมือนกัน พี่กับผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ช่วยกันจัดนิทรรศการเกี่ยวกับคนบ้านไทรทิมที่ไปทำงานเมืองนอก ใช้ชื่อนิทรรศการว่า “เรื่องเล่าจากหนังสือเดินทาง” พี่ไปคุยกับคนที่เคย “ไปนอก” ได้รูปถ่ายเก่าของเขาตอนอยู่ที่โน่นด้วย คนที่พี่ไปคุยด้วยส่วนใหญ่รุ่นพ่อรุ่นแม่เราแล้ว บางทีก็รุ่น คุณปู่ คุณตา แต่รูปถ่ายที่พี่ได้มาเป็นรูปถ่ายสมัยยังหนุ่มยังสาว แต่ละคน “เปรี๊ยะมาก” มีภาพอยู่ชุดหนึ่งเป็นภาพของแม่กับลูกส่งให้กับพ่อ ที่ไปทำงานเมืองนอกด้วย ข้างหลังภาพมีการเขียนบรรยาย ความคิดถึงด้วยนะ แม่ได้ถ่ายรูปลูกชายส่งให้พ่อดูทุกระยะเลย ตั้งแต่ ลูกชายอายุได้ 2 วัน 6 เดือน หรือ 7 เดือน น่ารักมาก ๆ เวลาที่พี่อ่านข้อความข้างหลังภาพ ที่แม่ เขียนส่งไปให้พ่อแล้ว ก็รู้สึกซึ่งมากแล้ว ก็เข้าใจว่า ความรัก ความคิดถึง ความห่วงใยที่คนทางบ้านมีให้คนที่ไปอยู่เมืองนอกนั้น มันมีมากมายขนาดไหน

กบอ้วน : น่าสนใจอีกแล้วพี่ โดยเฉพาะข้อความข้างหลังภาพนะ คงจะทำให้คนที่อยู่เมืองนอกยิ้มได้ และมีกำลังใจในการทำงานอีกเยอะเลย

พี่หมึก : ใช่แล้ว เท่าที่พี่เก็บข้อมูลมาทำนิทรรศการ ทุกคนที่พี่เจอพูดเหมือนกันหมดว่า วันไหนที่ได้รับจดหมายจากทางบ้านนะ วันนั้นจะดีใจที่สุด มีกำลังใจในการทำงานขึ้นมาอีกเยอะ

กบอ้วน : แล้วนิทรรศการที่พี่หมึกกับผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ท่านะจัดแสดงที่ไหนหรือแล้วมีคนมาดูเยอะรีเปล่า

พี่หมึก : นิทรรศการชุดนี้พี่จัดแสดงได้ต้นมะม่วงที่ลานวัดไทรทิม ตั้งแต่วันที่ 14 เมษายน เพราะวันที่ 15 เป็นวันทำบุญขึ้นปีใหม่ของ ชาวไทรทิม คนจะมาทำบุญที่วัดกันเยอะ พี่เลยอยากให้ทุกคนในหมู่บ้านได้ดูกัน ส่วนเสียงตอบรับ เท่าที่พี่ดูก็ดีมากเลยนะ มีคนเดินดูนิทรรศการเรื่อยๆ บางทีคนที่เคยไปเมืองนอกก็พาลูกๆ มาดูด้วย บางคนที่มีรูปอยู่ในนิทรรศการ ก็ยิ้มน้อยยิ้มใหญ่ พี่ว่านิทรรศการชุดนี้ น่าจะได้เสียงตอบรับที่ดีจากทั้งคนไทรทิม และคนทั่วไปที่มาเที่ยววัด

กบอ้วน : จริงหรือ? แล้วสงกรานต์ที่วัดไทรทิมมีกิจกรรมอะไรบ้าง สนุกมั๊ย? พี่หมึกถ่ายรูปรีเปล่า? ส่งให้ดูบ้างสิ

พิพิธภัณฑ์ของจิ๋วสยาม ...การเดินทางเล็กๆ ที่ยิ่งใหญ่

“ของจิ๋ว” หมายถึง สิ่งประดิษฐ์ขนาดเล็กที่สร้างขึ้นเพื่อเลียนแบบสิ่งของต่างๆ ในชีวิตประจำวัน และเมื่อทำออกมาแล้วจะเหมือนของจริงทุกประการ ในปัจจุบันของจิ๋วกลายเป็นสินค้าประเภทหนึ่งที่สร้างชื่อและรายได้ให้กับประเทศไทย แต่ของจิ๋วมีประวัติศาสตร์อันยาวนานหลายร้อยปี

ในสมัยก่อน ของจิ๋วที่มีความประณีตสวยงามจะมีขั้นตอนการทำที่ละเอียดและเป็นของสะสมของเหล่าบรรดาผู้มีฐานะ ในปัจจุบันของจิ๋วเป็นศิลปะแขนงหนึ่งที่กำลังจะสูญหายไป อาจารย์ตรุณีนาถ นาคคง ผู้ได้รับรางวัลบุคคลดีเด่นทางวัฒนธรรม และคุณปิยะนุช นาคคง บุตรสาว ได้ฟื้นฟูศิลปะการประดิษฐ์ของจิ๋วขึ้นมาอีกครั้ง ผลงานในช่วงแรกๆ ของอาจารย์ตรุณีนาถ เป็นงานที่สร้างขึ้นจากความทรงจำในวัยเด็ก เนื่องจากครอบครัวของอาจารย์มีเชื้อสายมอญ จึงไม่อนุญาตให้ลูกหลานเล่นตุ๊กตา เมื่อเติบโตขึ้น อาจารย์ตรุณีนาถจึงได้เริ่มสะสมของจิ๋วและได้สะสมมาเป็นเวลาถึง 30 ปีแล้ว นอกจากนี้ เมื่อ พ.ศ. 2531 – 2532 ท่านได้ลองคิดสูตรแป้งปั้นของจิ๋วขึ้นมาโดยใช้แป้ง กาวและโลชั่น กลายเป็นวัสดุที่เรียกกันอย่างแพร่หลายว่า “แป้งขนมปัง” ซึ่งต่อมาได้เป็นที่แพร่หลายและใช้ในการเรียนการสอนโดยทั่วไป

อย่างไรก็ตาม งานประดิษฐ์ของจิ๋วในประเทศไทยระยะแรก จะไม่มีกำหนดขนาดมาตรฐานเดียวกัน ซึ่งแตกต่างกับต่างประเทศที่มีการกำหนดขนาดสากล ของจิ๋วในประเทศไทยในช่วงแรกจึงมีสามประเภทคือ (1) ของจิ๋วที่ผู้ประดิษฐ์ย่อส่วนตามชอบใจ (2) ของจิ๋วที่ย่อตามมาตราส่วนสากล คือ 1:12

บรรยายโดยคุณปิยะนุช นาคคง เมื่อวันที่ 20 พฤษภาคม 2549 ที่อาคารสพฟา เวลา 14.00-16.00 น.

พีทมิก : งานสงกรานต์บ้านไหล่หินเริ่มกันตั้งแต่วันที่ 13 ทางภาคเหนือ เรียกว่า “วันสังขารล่อง” วันนี้ทุกบ้านจะทำความสะอาดบ้าน เตรียมรับปีใหม่และญาติที่จะมาเที่ยวหา ส่วนตอนเย็นก็ไปชนทรายเข้าวัดกัน วันที่ 14 เรียกว่า “วันเนา” เป็นวันถือของคนเหนือ วันนี้เป็นวันที่ทุกคนจะพูดแต่สิ่งดีๆ ทำแต่สิ่งดีๆ แล้วก็เตรียมข้าวของที่จะไปรดน้ำดำหัวผู้ใหญ่ เตรียมทำกับข้าว และขนมไปทำบุญที่วัดในวันรุ่งขึ้น วันที่ 15 ทางเหนือเรียกว่า “วันพญาวัน” เป็นวันขึ้นปีใหม่ ทุกคนก็จะ แต่งตัวด้วยผ้าใหม่ เข้าก็ไปรดน้ำดำหัวพระสงฆ์ที่วัด หลังจากนั้นก็เริ่มตระเวนไปดำหัวผู้ใหญ่ที่เราหนักถือ พอสายๆ ก็ไปที่วัดอีกครั้ง ไปทำพิธีตามไม้ค้ำศรี หรือไม้ค้ำต้นโพธิ์นั้นแหละ เราจะถวายไม้ค้ำศรี เพื่อค้ำต้นโพธิ์ในวัดกัน ตอนบ่ายก็มีการสงฆ์พระพุทธรูปในวัด แล้วเดินไปสรงน้ำที่คูของครุบาด้วย

กบอ้วน : ดีเนอะ... แล้วพีทมิกเล่นน้ำกับเขาริเปลา?

พีทมิก : พี่ไม่ได้เล่นหรอก แต่ร้อนมาก ขึ้นเล่นไปเดี๋ยวจะได้ถามหาแน่ ยังไม่จบนะ เรื่องสงกรานต์นะ วันที่ 16 ถือว่าเป็น “วันปากปี” วันนี้เกือบทุกบ้านจะตอกกินแกงขนุน เขาเชื่อว่าจะได้มีคนมาหนุนหน้าเรา พี่ก็ได้กิน อร่อยดีเหมือนกัน พอถึงวันที่ 17 ก็มีขบวนแห่ครวี่दान ของชาวบ้านทั้ง 6 หมู่บ้านในตำบลไหล่หิน มีขุมที่จัดจำลองวิถีชีวิตคนเมือง ประกวดทำลาบ แกงแค แข่งขันชกมวย แล้วก็มีการมาขายของกันเยอะแยะไปหมด

กบอ้วน : โอโฮ !!! น่าสนุกจัง พีทมิกส่งรูปมาให้ดูด่วน อยากรู้แล้ว...
รีบส่งมาให้หน่อย

พีทมิก : จะ แล้วจะรีบส่งไปให้หน่อยนะ วันนี้ส่งสัยต้องเลิกคุยแล้ว เพราะพี่ต้องเขียนรายงานต่อเดี๋ยวจะไม่เสร็จ

กบอ้วน : จะ... รีบเขียนนะ แล้วเจอกันนะจะ สวัสดีจ๊ะ

พีทมิก : แล้วเจอกัน สวัสดีจ๊ะ

และ (3) ของจิวที่ศิลปินทำโดยมีเป้าหมาย เพื่อชิงชัยความสามารถในการประดิษฐ์ของจิวที่เล็กที่สุดในโลก' ต่อมาเมื่อมีผู้นิยมศิลปะการทำของจิวเพิ่มมากขึ้น จึงมีการตั้งเป็นชมรมผู้นิยมของจิว ทำให้เกิดข้อบังคับที่ว่า ผู้ประดิษฐ์ต้องประดิษฐ์ของจิวตามขนาดมาตรฐานสากล

ในแง่ของการจัดแสดงนิทรรศการ เนื่องจากพิพิธภัณฑ์ของจิวเป็นพิพิธภัณฑ์ที่มีขนาดเล็กที่สุดในโลกและสามารถเคลื่อนที่ได้ การจัดแสดงผลงานขนาดเล็กที่มีหัวข้อและเรื่องราวแตกต่างกันออกไป เช่น ร้านกวยเตี๋ยวเรือร้านขนมปัง เรือของไทย โต๊ะหมู่บูชา ฯลฯ จึงไม่ต้องอาศัยพื้นที่กว้าง การเคลื่อนที่จัดแสดงไปตามสถานที่ต่างๆ เช่นนี้จึงส่งเสริมการขายในเชิงธุรกิจได้ด้วย

อย่างไรก็ตาม คุณปิยะนุชได้รับแรงบันดาลใจจากสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี ที่ทรงมีพระราชดำริว่า นี่เป็นโครงการดีที่ควรเผยแพร่ จึงทำให้คุณปิยะนุชเกิดแรงใจจัดตั้งโครงการ “พิพิธภัณฑ์ของจิวสัญจร” ขึ้น ห้องจัดแสดงมีประมาณ 30 กว่าห้อง เช่น ห้องพิธีไหว้ครูจิว ห้องของเล็กที่สุดในโลก ห้องพันธุ์ปลาในท้องทะเลไทยทุกชนิดจิว วิธีชีวิตไทยจิว ขนมจิว งานลอยกระทงจิว งานวิถีไทยกับใบตองจิว อาหารไทยจิว ครั้วไทยสมัยอดีตจิว กวยเตี๋ยวหาบโบราณมาสู่ร้านกวยเตี๋ยวจิว ห้องเครื่องจักสานจิว พืช ผัก ผลไม้ไทย ที่ปรากฏอยู่ในการละเล่นจ้ำจี้ผลไม้ไทย ห้องครัวฝรั่งจิว และห้องอาหารญี่ปุ่นจิว เป็นต้น

ปัจจุบันพิพิธภัณฑ์ทหารอากาศของประเทศไทยได้รับการบันทึกว่าสามารถ พับเครื่องบินกระดาษขนาดเล็กที่สุดในโลก

จุลสารเพื่อชุมชนพิพิธภัณฑ์

จากการเก็บข้อมูลโดยเอแบคโพลล์ทำให้ทีมงานทราบว่า คนไทยส่วนใหญ่ไม่ไปใช้เวลาที่พิพิธภัณฑ์เนื่องด้วยเหตุผลแตกต่างกันออกไป เช่น ไม่ทราบว่าพิพิธภัณฑ์อยู่ที่ไหนบ้าง ไม่มีเวลา เวลาเปิด-ปิดไม่เหมาะสมกับกิจวัตรของตน เจ้าหน้าที่พิพิธภัณฑ์ไม่มีมนุษยสัมพันธ์ ฯลฯ นอกเหนือจากเหตุผลเหล่านี้ เมื่อมองให้ลึกลงไปโดยแท้จริงแล้ว สังคมไทยไม่เคยสร้างค่านิยมให้ครอบครัวไปใช้เวลาร่วมกันที่พิพิธภัณฑ์ ทำให้พิพิธภัณฑ์ไม่ได้รับความสนใจจากบุคคลทั่วไป ด้วยเหตุนี้อาจารย์ดร.ณีนาด นาคคง ได้ดำเนินโครงการ “บัตรใบเดียวเที่ยว 100 พิพิธภัณฑ์” ซึ่งได้รับการสนับสนุนจาก สสส. โครงการนี้เปิดตัวอย่างเป็นทางการพร้อมกับสมาคมพิพิธภัณฑ์ไทย เมื่อวันที่ 17 พฤษภาคม 2549 โดยสมเด็จพระเทพรัตนราชสุดาฯ สยามบรมราชกุมารี เสด็จฯทรงเป็นประธานเปิดงาน ณ สวนสัตว์ดุสิต

ในปัจจุบัน คุณปิยะนุชและสมาคมพิพิธภัณฑ์ไทยกำลังผลักดันให้ทุกพิพิธภัณฑ์ได้เข้ามามีส่วนร่วมในการร่างพระราชบัญญัติพิพิธภัณฑ์ไทย และจัดทำ

หนังสือรวบรวมรายชื่อและรายละเอียดพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย 800 แห่ง เพื่อแจกจ่ายให้กับโรงเรียนและห้องสมุดต่างๆ และเพื่อเทิดพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ทรงใส่พระทัยในงานพิพิธภัณฑ์มาตลอด ผู้สนใจสมทบทุนช่วยเหลือการผลิตหนังสือชุดนี้ สามารถร่วมบริจาคสมทบทุนได้ที่

มูลนิธิเพื่อพิพิธภัณฑ์ไทย

สำนักงานใหญ่: เลขที่ 56 ซ.หัดดีเสวี ถ.สุทธิสาร ห้วยขวาง กทม. 10310

สำนักงานสาขา: เลขที่ 420 / 278 หมู่บ้านชมเพลิน ซ. เศรษฐกิจ 46

แขวงหลักสอง เขตบางแค กทม.10160

โทรศัพท์: 083-199-8830 , 089-499-5587

โทรสาร: 0-2807-3971 , 0-2277-2676

บริจาคเข้ามูลนิธิได้ที่: ธนาคารกรุงไทย สาขาเซ็นทรัลปิ่นเกล้า
บัญชีออมทรัพย์ ชื่อ มูลนิธิเพื่อพิพิธภัณฑ์ไทย
หมายเลขบัญชี 031-0-09082-2

หมายเหตุ: มูลนิธิเป็นองค์กรสาธารณกุศล ดำเนินการโดยไม่หวังผลกำไร ผู้บริจาคสามารถนำใบเสร็จรับเงินของการบริจาค ไปยกเว้นภาษีเงินได้นิติบุคคลหรือบุคคลทั่วไป

กระบวนการและวิธีคิด : จากความนิ่งของพิพิธภัณฑ์ สู่ความพลัดพลัดแบบโบราณ

ระบบการศึกษาในสังคมไทยเคยชินกับการเรียนรู้ในรูปของการท่องและจดจำข้อมูลไว้ใช้สอบเพื่อเลื่อนสถานะไปตามลำดับชั้นศึกษา โดยให้ความสำคัญกับความหมายและคุณค่าของสิ่งที่ท่องจำน้อยมาก ระบบการเรียนรู้เช่นนี้ไม่ทันต่อกระแสการเปลี่ยนแปลงของโลกที่ต้องการการเรียนรู้ที่ลึกและกว้าง ในขณะที่วงการการศึกษาเน้นเด็กเป็นศูนย์กลาง (Child-Centered) หรือนักการศึกษาในเมืองไทยนิยมใช้คำว่า “Progressive Education” ซึ่งหมายถึงการศึกษาและพัฒนาเด็กให้เป็นองค์รวม แต่บทบาทของนิทรรศการหรือพิพิธภัณฑ์กลับไม่ตอบสนองกระแสการเรียนรู้เหล่านั้นมากนัก มีวิธีใดบ้างที่จะทำให้ความนิ่งของพิพิธภัณฑ์หรือนิทรรศการเป็นสิ่งพลัดพลัดสำหรับเด็กหรือให้เด็กได้ลงมือฝึกปฏิบัติเพื่อให้เด็กเกิดการเรียนรู้มากขึ้น

ผู้เขียนมีโอกาสเข้าร่วมจัดกิจกรรมมานุษยวิทยาน่าสนุกของศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน) การดำเนินการจัดกิจกรรมต้องอยู่ภายใต้โจทย์สำคัญนั่นคือ การใช้ประโยชน์จากห้องนิทรรศการและห้องพิพิธภัณฑ์ที่สื่ออยู่ ซึ่งเป็นห้องที่เหมาะสมสำหรับการชมสำหรับผู้ใหญ่ ดังนั้น กิจกรรมจึงมีความสำคัญเสริมให้เด็กเข้ามาศึกษาแสวงหาความรู้ในห้องนิทรรศการ แต่การใช้วิทยากรนำชมเพียงอย่างเดียวอาจไม่เหมาะสมกับปริมาณเด็กที่เข้าชมที่ละมากๆ ผู้เขียนจึงเลือกใช้ในงานส่งเสริมการเรียนรู้นิทรรศการด้วยตนเองของเด็กๆ

ขลุ่ยมือเล่มสีเขียว คือใบงานกิจกรรมมานุษยวิทยานาสนุกแบบเก่าซึ่งมีปัญหาในการให้เด็กนำกลับไป เพราะผู้จัดกิจกรรมต้องใช้ข้อมูลในแบบสอบถาม ซึ่งเย็บติดเป็นเล่มเดียวกัน เปรียบเทียบกับใบงานรูปแบบใหม่ในปี 2550 (แผ่นพับสีม่วงขลุ่ยมือ) ซึ่งง่ายต่อการใช้งานและสะดวกในการเก็บข้อมูล และเก็บเป็นที่ระลึก

ใบงานเหมาะสมสำหรับเด็กอย่างไร? ใบงานถือได้ว่าเป็นสื่อการศึกษา (Educational Media) หรือสื่อการสอน (Instructional Media) เพราะใบงานคือวัสดุอุปกรณ์ที่เป็นตัวกลางในการให้การศึกษา ความรู้แก่ผู้เรียน ผู้เขียนเริ่มด้วยการวิเคราะห์ถึงหลักสูตรการเรียนของเด็กนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น เพื่อให้ทราบว่านักเรียนชั้นมัธยมศึกษาตอนต้น (ม.1-ม.3) เรียนรายวิชาใดบ้าง และรายวิชาใดที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับพิพิธภัณฑ์และห้องนิทรรศการของศูนย์ฯ เมื่อทราบว่า มาตรฐานสาระวิชาสังคมศึกษาต้องการให้เด็กทราบเรื่องอะไร ผู้เขียนจึงพิจารณาเนื้อหาในห้องพิพิธภัณฑ์และนิทรรศการที่ศูนย์ฯ มีอยู่ และสร้างสรรค์ออกมาเป็นเกมที่เหมาะสมสำหรับเด็กได้เรียนรู้ และควรเป็นเนื้อหาที่ไม่หนัก เด็กๆ สามารถนำความรู้ที่ได้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตการเรียน และชีวิตประจำวัน

ในส่วนเนื้อหาก่อนประวัติศาสตร์ ผู้เขียนได้ประยุกต์ใช้มาตรฐานสาระสังคมศึกษาข้อ 4.1 ที่ว่า “เข้าใจคุณสมบัติของประวัติศาสตร์ สามารถใช้วิธีการทางประวัติศาสตร์บนพื้นฐานของความเป็นเหตุเป็นผลมาวิเคราะห์เหตุการณ์ต่างๆ อย่างเป็นระบบ” เป็นแนวทางในการสร้างเนื้อหาในช่วงนี้ นั่นคือ การแสดงให้เห็นความแตกต่างของกะโหลกบรรพบุรุษมนุษย์ โดยบอกแนวทางให้ทราบ โดยใช้โครงร่างของกะโหลกบรรพบุรุษมนุษย์ ซึ่งทั้งสามโครงร่างมีความแตกต่างกันทั้งลักษณะกายภาพและแหล่งที่ค้นพบ

ใบงานกิจกรรมมานุษยวิทยานาสนุก ในส่วนสมัยก่อนประวัติศาสตร์ ซึ่งเป็นข้อคำถามที่เด็กๆ ได้สังเกตแบบจำลองศีรษะของบรรพบุรุษที่พบในแหล่งโบราณคดีที่สำคัญๆ และเด็กๆ ยังได้วาดเครื่องมือหินกะเทาะ ที่เป็นเครื่องมือสำคัญในการดำรงชีวิตของคนในยุคนั้นด้วย

ในส่วนเนื้อหาเกี่ยวกับกลุ่มชาติพันธุ์ ผู้เขียนต้องการสื่อให้เด็กได้ทราบว่า กลุ่มคนต่างๆ ที่อาศัยบนแผ่นดินไทยมีหลายเชื้อชาติ หลายเผ่าพันธุ์ กลุ่มคนเหล่านี้อาศัยอยู่ในที่ต่างจากตัวเรา มีชีวิตความเป็นอยู่ที่ต่างไปจากเรา เครื่องแต่งกายสิ่งๆ ที่แสดงให้เห็นลักษณะเฉพาะทางวัฒนธรรม เนื้อหาในใบงานส่วนนี้สอดคล้องกับเนื้อหาของห้องนิทรรศการพัฒนาการสังคมและวัฒนธรรมในประเทศไทย และยังเป็นไปในทางเดียวกับมาตรฐานการศึกษาของวิชาสังคมศึกษาว่า “มาตรฐาน ส 4.3 : เข้าใจความเป็นมาของชาติไทย วัฒนธรรม

ศูนย์พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน มีด ดาบและอาวุธ
วัดบ้านโกชน์ ต.บ้านโกชน์ อ.หนองไผ่ จ.เพชรบูรณ์

ฝักข้าวโพดขนาดใหญ่สร้างเมื่อปี 2539 ด้วยคอนกรีตเสริมเหล็ก เส้นผ่านศูนย์กลาง 1.19 เมตร ด้วยงบประมาณ 19,999 บาท ชวนไปกับ กำแพงรั้วของวัดบ้านโกชน์ ประติมากรรมดังกล่าวเป็นสิ่งที่ชุมชนแห่งนี้เลือกมา อวดความภูมิใจ เพราะพื้นที่แถบนี้ได้ชื่อว่าเป็นแหล่งปลูกข้าวโพดพันธุ์ดี ซึ่งเป็นพืชเศรษฐกิจในอันดับต้นๆ ของจังหวัดเพชรบูรณ์

วัดบ้านโกชน์สร้างเมื่อปี 2516 โดยมีพระภิกษุบุญ สนตจิตโต เป็น เจ้าอาวาส ด้วยความสามารถด้านการเขียนแบบและการอ่านภาษาขอมอย่าง แดกจกาน ท่านจึงมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาวัดและชุมชน ทั้งศาสนสถาน โรงเรียน ห้องสมุดประชาชน และพิพิธภัณฑ์ นอกจากนี้ท่านยังได้รับการยอมรับว่าเป็นพระนักพัฒนาแล้ว ท่านยังขึ้นชื่อเรื่องวัดถุ่มงคลพันแทงไม้เข้า ทำให้มี ศิษยานุศิษย์มากرابไหว้อยู่เนื่องๆ สมณศักดิ์ครั้งสุดท้ายที่ได้รับก่อนมรณภาพ เมื่อปี 2541 คือพระครูพัชรธรรมภรณ์ รองเจ้าคณะอำเภอหนองไผ่ (ชั้นเอก) ในปัจจุบัน พระครูพัชรสุภาจาร (สง่า สุภาจาโร) เป็นเจ้าอาวาสสืบต่อมา พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดบ้านโกชน์ ประกอบด้วยส่วนจัดแสดง 2 ส่วน

กิจกรรมนิเทศทางสังคมและวัฒนธรรมในภาคใต้

กลุ่มชาติพันธุ์

กิจกรรมนี้จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในภาคใต้ ซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต โดยเน้นการเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ

คุณศัพท์ในถิ่นหนอง

กิจกรรมนี้จัดทำขึ้นเพื่อส่งเสริมและอนุรักษ์วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ ในภาคใต้ ซึ่งมีความหลากหลายทางวัฒนธรรมและวิถีชีวิต โดยเน้นการเรียนรู้วิถีชีวิตและวัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่าง ๆ

มีดสั้นคืออะไร ?

มีดสั้นเป็นมีดที่ใช้สำหรับตัดไม้ และใช้สำหรับทำเครื่องมือต่าง ๆ

มีดสั้น

ในส่วนของ กลุ่มชาติพันธุ์ เด็กๆ จะได้ทดลองแต่งกาย ให้กับหญิงสาวในกลุ่มชาติพันธุ์ (ชาวมือ) โดยมีแบบจำลอง เครื่องแต่งกายที่แนบมาปีกลงไปบนใบงาน เด็กจะได้เรียนรู้วัฒนธรรมของกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ จากเครื่องแต่งกาย

ภูมิปัญญาไทยมีความภาคภูมิใจ และอ้างความเป็นไทย” เมื่อทุกอย่างคิดได้ตั้งนี้ กิจกรรมที่ให้เด็กได้ทำในใบงานก็คือการให้เด็กทราบถึงกลุ่มชาติพันธุ์ที่แตกต่างกัน แล้วจึงให้เด็กได้แต่งตัวหญิงสาวชาวเขาสองคนด้วยสติ๊กเกอร์ที่แนบมา โดยให้ ข้อมูลและความหมายของเครื่องแต่งกายมากกว่าความสวยงามที่พบเห็นเท่านั้น ถึงแม้ว่าใบงานจะเป็นกิจกรรมง่าย ๆ ที่ไม่สามารถวัดได้ว่า เด็กจะได้ ความรู้เพิ่มขึ้นเพียงใด แต่อย่างน้อยวิธีคิดและสิ่งที่น่าสนใจ ทำให้ผู้เขียนคาดหวัง ในระดับหนึ่งว่าเด็กจะได้ประโยชน์จากการใช้ใบงานกับการเดินชมห้อง นิทรรศการหรือห้องพิพิธภัณฑ์ไม่มากนักน้อย

ส่วนแรก คือ **พิพิธภัณฑ์มิด ดาบ หอก ง้าว ปืน** ตั้งอยู่ในกุฏิของหลวงพ่อบุญ สุนตจิตโต พิพิธภัณฑ์จัดแสดงศาสตราวุธหลายประเภทที่พระครูพัชรธรรมภรณ์ได้เก็บรวบรวมไว้ เช่น มิด ดาบ หอก ขอ ง้าว จำนวนกว่า 800 ชิ้น ลูกศิษย์ลูกหาได้มาช่วยจัดแสดงในพื้นที่ส่วนนี้ โดยแยกตามประเภทของวัตถุ และเมื่อปี 2547 เจ้าหน้าที่สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์เป็นผู้จัดทำทะเบียนวัตถุให้

ส่วนที่สอง คือ **พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน** อาคารหลังนี้สร้างเมื่อปี 2537 เก็บรวบรวมและรักษาของเก่าทุกประเภทที่มีผู้นำมาถวาย เพื่อให้คนรุ่นหลังได้ดูและศึกษาหาความรู้ เมื่อปี 2547 พิพิธภัณฑ์ได้รับงบประมาณจากองค์การบริหารส่วนตำบล จำนวน 30,000 บาท เพื่อจัดทำตู้จัดแสดงวัตถุที่จัดรวบรวมไว้ ได้แก่ เงินตรา ตะเกียงเจ้าพายุ เครื่องมือจับสัตว์น้ำ เรือ เครื่องสีผ้าข้าว เครื่องปั้นดินเผา และเขียนหมากไม้ที่พบเห็นได้มากทางภาคอีสาน ซึ่งสะท้อนคำบอกเล่าที่ว่าผู้คนส่วนใหญ่ในชุมชนบ้านโกชน้อพยพมาจากอีสาน และได้มาตั้งรกรากในพื้นที่ทางตอนล่างของจังหวัดเพชรบูรณ์

พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ได้รับความร่วมมือจากคณะครู นักเรียนของศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนที่ตั้งอยู่ภายในบริเวณวัด ศูนย์การศึกษาออกโรงเรียนได้บรรจงานพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านเป็นส่วนหนึ่งของโครงการนักศึกษา เพื่อให้สอดคล้องกับการเรียนการสอน กิจกรรมที่ผ่านมา ได้แก่ การหาสิ่งของพื้นบ้านเข้าพิพิธภัณฑ์ ส่วนโครงการที่จะดำเนินการต่อไป คือ การสืบค้นประวัติเรื่องราวของชุมชนและสิ่งของ จากนั้นจะจัดนักศึกษาประจำพิพิธภัณฑ์ให้อยู่ดูแลต่อไป

ศูนย์พิพิธภัณฑ์พื้นบ้าน มีด ดาบและอาวุธ เปิดอย่างเป็นทางการพร้อมกับศูนย์บูรณาการวัฒนธรรมไทยสายใยชุมชน เมื่อวันที่ 1 ธันวาคม พ.ศ. 2547 โดยความร่วมมือกับองค์การบริหารส่วนตำบลบ้านโกชน้อ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดเพชรบูรณ์ แม้จะทำพิธีเปิดไปแล้วแต่พิพิธภัณฑ์แห่งนี้ยังต้องการวัตถุสิ่งของมาเพิ่มเติมอยู่เสมอ ดังข้อความตอนหนึ่งในหนังสืออนุสรณ์ครบรอบ 25 ปี วัดบ้านโกชน้อ ที่กล่าวเชิญชวน *“ผู้ที่มีของเก่า และไม่มี ความจำเป็นต้องใช้ ให้นำสิ่งของเหล่านี้มาถวายวัด เพื่อเก็บรวบรวมไว้เป็น พิพิธภัณฑ์ของเก่าพื้นบ้าน ให้คนรุ่นลูกรุ่นหลานได้ศึกษาได้ดูได้เห็นของจริง”*

ข้อมูลจาก :

1. การสำรวจภาคสนาม เมื่อวันที่ 3 มกราคม 2550
2. หนังสืออนุสรณ์ครบรอบ 25 ปี วัดบ้านโกชน้อ. ห้างหุ้นส่วนจำกัด แพนตาเซีย พรินท์ แอนด์ ดีไซน์. 2541.

สิงห์เทหือ

จำที บุรณเขตต์

พิพิธภัณฑ์พื้นบ้านจำที

26/138 ถ.วิสุทธิกษัตริย์ อ.เมือง จ.พิษณุโลก 65000

โทร. 0-5521-2749, 0-5530-1668

ค่าเข้าชม ผู้ใหญ่ 50 บาท เด็ก 20 บาท

นักศึกษา (หมุ่คณะ) 20 บาท นักเรียน(หมุ่คณะ) 10 บาท

เปิดทุกวัน เว้นวันจันทร์ ตั้งแต่ 08.30 - 16.30 น.

ฉายา

“ลุงจำ”

“นลามดำ”

ภูมิลำเนา

พิษณุโลก

นครศรีธรรมราช

อายุ

75 ปี

69 ปี

ทำมาหาเลี้ยงชีพ

หล่อพระพุทธรูป

นายหนังตะลุง/ช่างแกะหนัง

วัตถุจัดแสดง

ของใช้พื้นบ้าน

หนังตะลุง

น้ำหล่อเลี้ยงชีวิต

“ถึงอย่างไรที่ผมมีวันนี้และสร้างพิพิธภัณฑ์
จนเป็นที่ยอมรับได้ ก็เป็นเพราะสมาชิก
ในครอบครัวพูดจากันเข้าใจ
และให้เกียรติผม”

“กระผมทำงานมาเป็นเวลา 55 ปีแล้ว
โดยยึดถือแนวความคิดว่า
ทำงานเพื่อตัว จะหมองมัวชั่วชีวิต
ทำงานเพื่ออุทิศ สิ้นชีวิตก็ยังอยู่”

ผู้สืบทอด

บุตรสาว – พรศิริ บุรณเขตต์

บุตรชาย- วาที ทรัพย์สิน

เสื่อใต้

นายหนังสุชาติ ทรัพย์สิน

พิพิธภัณฑ์หนังตะลุงบ้านหนังสุชาติ ทรัพย์สิน

6 ถนนศรีธรรมโตก ซอย 3 ต.ในเมือง อ.เมือง

จ.นครศรีธรรมราช 80000

โทร. 0-7534-6394 เปิดบริการทุกวัน

ไม่เก็บค่าเข้าชม

ป้ายบรรยาย

กับนิทรรศการที่ลงมือทำ

สวัสดีครับเพื่อนชาวพิพิธภัณฑ์ หลังจากที่ได้เคยเสนอแนวคิดและวิธีการจัดแสดงไปหลายครั้ง มาในครั้งนี้นั้นผมได้ลองนำเอาแนวทางการเขียนบทบรรยายในนิทรรศการมาให้ลองพิจารณากันดูครับว่า วิธีการตามตำราแบบนี้จะสามารถปรับใช้กับนิทรรศการของใครอย่างไรได้บ้าง และในส่วนต่อมาผมได้เล่าประสบการณ์การทำนิทรรศการในบ้านใกล้กันในช่วงสงกรานต์ ปี 2550 ที่ผ่านมา ให้เพื่อนฯ ได้ลองเปรียบเทียบดูนะครับว่า เมื่อต้องลงมือทำจริงแล้ว แนวคิดและวิธีการที่ผมเคยเล่ามาจะสามารถปรับใช้ได้มากน้อยแค่ไหนครับ

รู้แนวทางคร่าว ๆ ก่อนครับ

Beverly Serrell¹ ได้แนะนำวิธีการเขียนบทนิทรรศการไว้ว่า นิทรรศการที่ดีควรเริ่มต้นด้วยชื่อ หรือหัวข้อเรื่องที่สรุปกระชับ ตรงประเด็น ทำให้ผู้เข้าชมสามารถเข้าใจได้ในเวลาอันสั้นที่สุด โดยอาจจะใช้ประโยคที่สั้น อ่านง่าย และมีถ้อยคำซึ่งโน้มน้าวให้ผู้อ่านเกิดความสนใจและประทับใจ

วิธีที่น่าจะง่ายและได้ผลที่สุดในการทำให้ผู้ชมเข้าใจนิทรรศการโดยเร็ว คือ การเขียน**ความคิดหลักของนิทรรศการ**ตัวโตๆ และติดตั้งไว้ในที่ซึ่งทุกๆ คนที่เดินผ่านจะต้องเห็นอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ ความคิดหลักของนิทรรศการนี้เป็นเสมือนคำประกาศที่สื่อความหมายตรงไปตรงมากับผู้ชม เรวางประโยคแรกที่สุด (เพียงประโยคเดียว) ในตำแหน่งที่ผู้ชมพบเป็นลำดับแรก จากนั้นย่อหน้าแรกถัดมา ควรทำหน้าที่สรุปความของเนื้อหาในป้ายบรรยายทั้งหมด เช่นเดียวกับบทนำในหนังสือ

¹Beverly Serrell, *Exhibit Labels: An Interpretive Approach*, AltaMira Press, A Division of Sage Publications, Inc., 1996.

- ไม่ใช่แค่คิดถึงเนื้อหา แต่ควรคิดถึงภาพรวมที่จะเกิดขึ้นด้วย เพราะภาพของนิทรรศการในอนาคตจะมีผลต่อการเขียนเนื้อหาในนิทรรศการ
- การเขียนคำบรรยายควรเป็นประโยคสั้นและยาวสลับกันไป
- เขียนเป็นย่อหน้าสั้นๆ แต่หลายย่อหน้า ดีกว่าเขียนยาวๆ ในครั้งเดียว
- เนื้อหาบางส่วนอาจใช้การเปรียบเทียบ อ้างอิงกับสิ่งอื่นๆ ที่อยู่นอกเหนือจากเนื้อหาเดิม
- การเน้นคำด้วยประโยคอุทาน ตกใจ ตะโกน ในจุดที่ต้องการเน้น
- การสร้างอารมณ์ขึ้นในเนื้อหาบรรยาย อาจทำได้แต่ต้องระวังใช้การอ้างอิงคำพูดเฉพาะในเรื่องเล่า หรือในส่วนที่จำเป็น

ข้อคำนึงการเขียนคำบรรยาย คือ การเขียนที่ทุกๆ ขณะ เราต้องรู้ตัวอยู่เสมอว่าเราตั้งใจเขียนให้ใครอ่าน และให้คิดเสมอว่า ผู้ชมทุกคนล้วนแต่เป็นคนที่มีความสามารถในการอ่านสั้น หรือแม้จะเป็นผู้ที่อยากรู้อยากเห็น แต่มักจะมีเวลาน้อยในการชม และโดยมากมักจะมาเป็นครั้งแรก แต่หากเราใส่ใจเพียงพอ ผู้ชมจะคล้อยตามเรา

ลงมือทำนิทรรศการ ที่พิพิธภัณฑ์วัดไหล่หินหลวง

ในงานสงกรานต์ที่บ้านไหล่หินปีนี้ พิพิธภัณฑ์วัดไหล่หิน และศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร ได้ร่วมแข่งแบ่งกันนิทรรศการ **“เรื่องเล่าจากหนังสือเดินทาง”** เพื่อบอกเล่าเรื่องราวของคนไหล่หินที่ไปชีวิตและทำงานในต่างประเทศ พวกเราเริ่มต้น “หาเรื่อง หาของ” ด้วยการไปพูดคุยกับชาวบ้านหลายคนที่เคยมีประสบการณ์การทำงานต่างประเทศก่อน ด้วยคำถามพื้นฐานว่า “ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร”

ในการเก็บข้อมูลพวกเราได้พบสิ่งของที่น่าสนใจ คือ สมุดภาพรูปถ่ายเก่าๆ และหนังสือเดินทางของชาวบ้าน ของเหล่านี้ล้วนเป็นสมบัติส่วนตัวที่มีค่า พวกเราจึงได้เพียงหยิบยืมของเหล่านั้นมาทำสำเนาไว้ในคอมพิวเตอร์ ต่อมาพวกเราได้เลือกอัดภาพถ่าย เพราะราคาในการอัดขยายภาพนั้นถูกและชัดกว่าการพิมพ์จากคอมพิวเตอร์

ไม่มีเนื้อหา ก็ยกคำพูดชาวบ้านมาติดไว้แทน

การเขียนบทนิทรรศการครั้งนี้มีลักษณะเด่นประการหนึ่งคือ การยกเอาคำพูดของชาวบ้านแต่ละคนขึ้นมาเป็นส่วนขยายความหัวข้อต่างๆ ของนิทรรศการ และเปิดโอกาสให้ผู้ชมได้ทำความเข้าใจด้วยตนเอง ดังคำพูดของพวกเราคนหนึ่งว่า “ตอนแรกอยากให้มีการอ้างคำพูดของชาวบ้านบ้าง แต่ไม่เยอะ ขนาดนี้ แต่เมื่อไม่มีเนื้อหาหนัก และไม่มีคนเขียน เลยเอาคำพูดมาใส่ คำพูดเยอะถ้าเขียนเยอะๆ คงไม่มีคนอ่าน แต่ไม่รู้ว่ามีคนอื่นอ่านแล้วรู้เรื่องหรือเปล่า” หลังจากที่เราทำป้ายนิทรรศการเสร็จ พวกเราเห็นตรงกันว่า ป้ายนิทรรศการที่อ้างอิงคำพูดชาวบ้านนี้น่าดูและอ่านง่ายดี รวมทั้งดูสวยงามทีเดียว

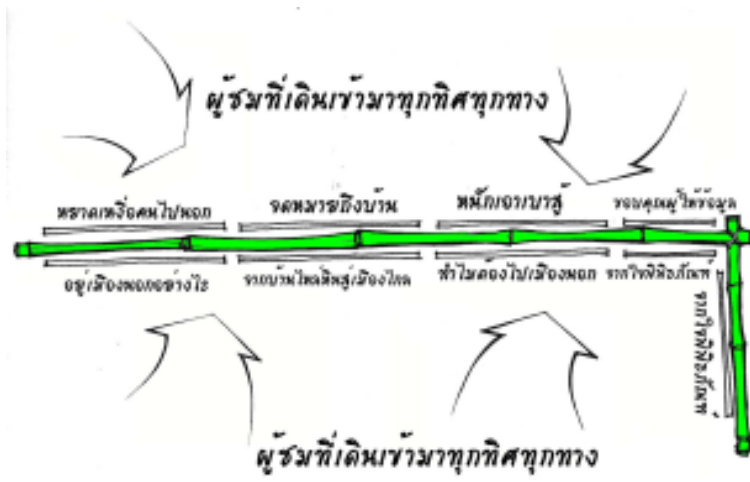

เรียงเรื่อง - เรียงบอร์ด

พวกเราคิดกันว่าบทนิทรรศการจะมีลำดับอย่างไรว่า “ใคร ทำอะไร ที่ไหน อย่างไร เมื่อไร” ป้ายนิทรรศการมีลำดับเรื่อง ดังนี้

1. “จากใจพิพิธภัณฑ์วัดไหล่หินหลวง” (ใคร)
2. “ทำไมต้องไปเมืองนอก” (ทำไม)
3. “จากบ้านไหล่หินสู่เมืองไกล” (ไปไหน)
4. “อยู่เมืองนอกกินอย่างไร อยู่อย่างไร” (กินอยู่อย่างไร)
5. “หนักเอา เบาสู้” (ทำงานอะไร)
6. “จดหมายถึงบ้าน จดหมายจากทางบ้าน” (ความรู้สึกเป็นอย่างไร)
7. “หยาดเหงื่อแรงงานของคนไปนอก” (เพื่ออะไร)
8. “ขอบพระคุณผู้ให้ข้อมูล” (ใครเล่าให้เราฟัง)

อย่างไรก็ตาม เมื่อพวกเราต้องเอาป้ายเหล่านี้ไปติดตั้งเรียงอยู่ในบริเวณลานวัด การลำดับเรื่องราวที่พวกเราเคยตั้งใจไว้ก็ต้องปรับเปลี่ยนไปตามความเหมาะสมของพื้นที่จัดแสดง โดยเฉพาะคำถามว่า ผู้ชมจะเดินเข้าสู่นิทรรศการในทิศทางไหนได้บ้าง โดยปกติเวลาพวกเราไปที่วัดไหล่หินพวกเรามักจะเดินเข้าวัดทางประตูใหญ่ด้านหน้าทางทิศตะวันออกหรือประตูเล็กด้านข้างทางทิศใต้ แต่ในช่วงเทศกาลงานบุญนั้น คนจะเดินเข้าวัดในทุกทิศทุกทาง ส่งผลให้นิทรรศการของเราซึ่งตั้งอยู่กลางลานวัด จะต้องหันหน้าออกในทุกทิศทุกทางเช่นกัน

ดังนั้น จากความคิดเดิมพวกเราต้องแบ่งป้ายออกเป็นสองส่วนหน้าหลัง โดยป้ายส่วน “จากใจพิพิธภัณฑ์...” จนถึงป้าย “อยู่เมืองนอกอย่างไร...” (1-4) ไว้ด้านหนึ่ง และส่วนป้าย “หน้าถ้ำเขา เบงกูลู” ถึงป้าย “ขอบพระคุณ...” (5-8) ไว้อีกด้านหนึ่ง ด้วยเหตุนี้ ไม่ว่าผู้ชมจะเข้าจากทางไหนก็คงเข้าใจเรื่องราวที่เรา เสนอ

นิทรรศการเสร็จแล้ว แต่ยังมีประเด็นที่หลงลืม

ระหว่างที่พวกเราทำนิทรรศการนั้น หลีกเลี่ยงไม่ได้เลยที่พวกเรา จะพบกับความเหน็ดเหนื่อย เมื่อยล้า ทั้งกาย และความคิด ทำให้บางครั้ง เรามองข้ามประเด็นที่น่าสนใจบางอย่าง บางครั้งเราทำผิดพลาด บางครั้งเรา ไม่มีข้อมูลมากพอ และไม่มีเวลาเพียงพอที่จะแก้ไขได้ในขณะนั้น แม้ นิทรรศการ ครั้งนี้ยังมีข้อบกพร่อง เราอาจแก้ไขเพิ่มเติมได้ในการทำนิทรรศการครั้งต่อไป เพราะกิจกรรมที่ต่อเนื่องอย่างการจัดนิทรรศการคือ **ชีวิตของพิพิธภัณฑ์** อย่างไรก็ตามแล้วครับ

แมลงร้ายทำลายใจ ภาค 2

ฉบับที่แล้วป่าเมาท์แนะนำให้รู้จักเจ้าแมลงวายร้ายไปหลายตัวแล้วนะคะ เพื่อนๆ ลองไปสังเกตวัสดุในพิพิธภัณฑ์หรือในบ้านมาแล้วหรือยังว่ามีร่องรอยของแมลงอะไรเข้ามาอยู่อาศัยบ้าง อย่าปล่อยให้มันลายนวลนะคะ เพราะดูเผินๆ มันอาจจะหน้าตาไร(ร้าย)เตี้ยสา ดูไม่มีพิษไม่มีภัยอะไร แต่ผลอเดียวเดียวความเสียหายก็เกิดขึ้นกับวัสดุสุดรักสุดหวงของเราแล้ว ลองดูนะคะ ถ้าบริเวณวัสดุ พื้นฐานที่ใช้วางวัสดุมีรู ขุยไม้ ผุ่นผงไม้ หรือทางเดินรังของปลวกก็แน่ใจได้เลยว่าแมลงเริ่มเข้ามาอาละวาดในพิพิธภัณฑ์แล้ว

ตอนนี้ป่ามีวิธีป้องกันและกำจัดแมลงแบบง่ายๆ มาเล่าสู่กันฟัง เพราะว่า จะเป็นประโยชน์สำหรับคนที่กำลังประสบปัญหานี้อยู่ อันดับแรกเป็นการป้องกันแมลง เพราะการป้องกันเป็นการแก้ไขปัญหาดังแต่ต้นเหตุ หากแมลงกัดกินวัสดุแล้วก็ยากที่จะแก้ไขให้วัสดุกลับมาดีเหมือนเดิมได้ อันดับแรกจะต้องเริ่มตั้งแต่การก่อสร้างอาคาร แมลงที่อันตรายและควรป้องกันมากที่สุดคือ ปลวก โดยเฉพาะอาคารที่มีโครงสร้างไม้ คนโบราณมีวิธีป้องกันปลวกหลายวิธี ยายของป่าเคยบอกมาให้เอาเกลือที่เผาไฟแล้วหรือบางคนเรียกว่า “เกลือไฟไหม้” มารองพื้นอาคารก่อนปลูกสร้าง แต่เดี๋ยวนี้มีน้ำยาป้องกันและกำจัดปลวกหลายยี่ห้อให้เลือกใช้ ก็ซื้อมาราดหรือโรยพื้นดินในบริเวณที่จะสร้างอาคาร

ส่วนวัสดุอุปกรณ์ที่จะนำมาสร้างอาคารรวมถึงแทนจัดแสดง ตู้จัดแสดง หรือเฟอร์นิเจอร์อื่นๆ ถ้าจะเลือกใช้ไม้ก็ควรเลือกใช้ไม้ที่หน้ายาฆ่าแมลงแล้วทาเคลือบด้วยน้ำยาเคลือบเนื้อไม้ เช่น แลคเกอร์ ยูรีเทน และเลือกใช้ไม้ที่แมลงไม่สามารถกัดกินได้ง่ายหรือไม้ที่แมลงไม่ชอบกิน เช่น ไม้สัก ไม้สะเดา เป็นต้น ไม้ที่ติดชาวานารุ่นปุ๋ยตายายใช้ชี้ควายผสมโคลนทาฉาบไปบนผนังยังช่วยทำให้จากไม้ไผ่ เพื่อป้องกันแมลงเข้าไปกัดกินข้าวและพืชผลทางการเกษตรที่เก็บไว้ใน ขณะเดียวกันชี้ควายยังช่วยไม่ให้ไม้ไผ่ถูกแมลงทำลาย บางแห่งใช้ยางจากลำต้นของมะม่วงหิมพานต์มาทาฝ้าผนังบ้านเพื่อป้องกันปลวก

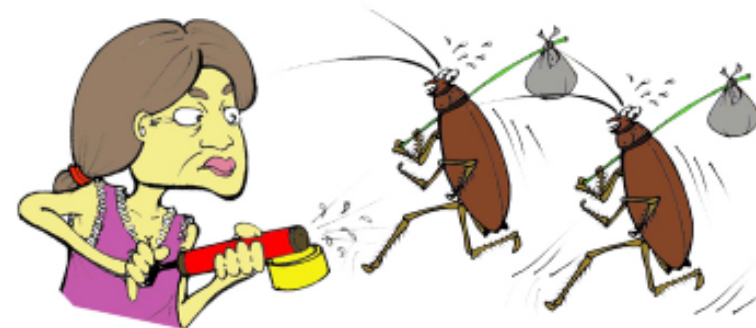
ส่วนชาวบ้านทางภาคเหนือมีความเชื่อว่า การตัดไม้มาใช้จะต้องตัดในวันเสาร์โดยตัดก่อนเวลาเที่ยง แมลงจะไม่กินไม้เลย และเชื่อว่าถ้าปลูกพืชผักในวันเดือนดับ (แรม 1 ค่ำ) แมลงก็จะไม่มารบกวนพืชผักเช่นกัน บางคนก็มีคาถาป้องกันแมลงด้วย คาถามีอยู่ว่า “พุทโธ โลกัสสะ อัมมะติ สระณัง อะระหังกุสะลา นะโนพุททาเย อะอียะสุญญะ สัพพสุญ อะนะโมพุททะเย เวสสุวัณโณ โสภะคะวา กุมพันธะสะ ปะรายันติ” วิธีนี้ป่าก็บอกไม่ได้ว่าป้องกันแมลงได้จริงหรือไม่ ต้องไปทดลองกันเองนะคะ

นอกจากนี้การตัดไม้ไผ่มาแช่น้ำก่อนนำมาใช้ (ต้องแช่ไว้จนไม้ไม่มีกลิ่นเหม็น) หรือบางคนก็เอาไม้ไผ่ไปรมควันก่อนเอามาใช้ เชื่อว่าป้องกันแมลงได้ผลดีมาก วิธีนี้คนไทยใช้มานานแล้ว โดยเฉพาะในครัวเรือนที่มักเก็บอาหารแห้ง เมล็ดพืช และเครื่องจักสานไว้เหนือเตาไฟ เพราะนอกจากควันไฟจะช่วยขับไล่

แมลงให้หนีไปไกลๆ และยังช่วยเพิ่มความเหนียวและความแข็งให้กับไม้อีกด้วย หรืออีกวิธีหนึ่ง คือ การหลีกเลี่ยงการใช้ไม้ในการจัดแสดงแทนโดยอาจเลือกใช้ โลหะที่ไม่เป็นสนิม พลาสติก แก้ว หิน ฯลฯ ทั้งนี้แล้วแต่ความชอบของแต่ละคน และความเหมาะสมของการจัดแสดงนะคะ

วิธีป้องกันแมลงที่สำคัญมากอีกวิธีหนึ่ง คือ การหมั่นตรวจดูว่า มีร่องรอยของแมลงหรือไม่ และดูแลความสะอาดของห้องเก็บวัตถุอยู่เสมอ หมั่นเช็ดถูปิดกวาดและกำจัดขยะทุกวัน เพราะขยะเป็นแหล่งอาหารและ แหล่งเพาะพันธุ์ของแมลงหลายชนิด โดยเฉพาะแมลงสาบ แมลงสามง่าม เหาหนังสือ แมลงวัน มด ฯลฯ หลายคนชอบนำอาหารเข้าไปกินในห้องที่เก็บ และจัดแสดงวัตถุ ป้าแม่ที่ขอบอกว่าไม่ควรทำนะคะเพราะกลิ่นและเศษอาหารจะ ชักชวนให้แมลงเข้ามาชุมนุมกันอย่างถาวร หากในห้องหรืออาคารจัดแสดงมี รอยแตก หรือช่องโหว่พอมที่แมลงจะเข้ามาได้ก็ต้องปิดช่องเหล่านั้นเพื่อป้องกัน ไม้ให้แมลงเข้ามาในอาคารได้ง่ายๆ ในขณะเดียวกันก็ต้องให้อากาศได้ถ่ายเท อยู่เสมอ เพื่อไม่ให้ภายในอาคารร้อนและอับชื้น เพราะความร้อนและความชื้น จะเป็นปัจจัยทำให้แมลงเพาะพันธุ์มากขึ้น นอกจากนี้ เราอาจใช้กาวดักแมลงซึ่งมี ชายตามห้องตลาด ช่วยดักแมลงได้ด้วย บางคนก็ใช้ยางขนุนทาปลายไม้ แล้วปักไว้ในบริเวณที่มีแมลงมารบกวนเพื่อล่อให้แมลงมาติดด้วย

นอกจากการดูแลป้องกันข้างต้นซึ่งเป็นการป้องกันแมลงแบบกว้างๆ แล้ว เราก็มียวิธีป้องกันแมลงในพื้นที่ที่แคบลงมาโดยอาจป้องกันเฉพาะในตู้ จัดแสดง หรือในกล่องเก็บของ วิธีหนึ่งที่ป้าเคยเห็น คือ การนำเปลือกไซโกหรือ

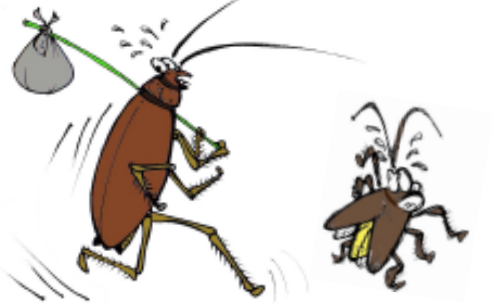
ไซเปิดที่ล้างสะอาดและแห้งแล้วไปวางหรือห้อยตามต้นไม้ แผลงปลอกผัก หรือ บริเวณมุมห้องเชื่อว่าป้องกันเพลี้ยและแมลงไม่ให้เข้าไปใกล้บริเวณนั้น หรืออาจ จุดเผาถ่านเพื่อไล่ควันไล่แมลงด้วยก็ได้

สิ่งของประเภทผ้า กระดาษ ใบลาน หนังสือตัว เมล็ดพืช อาจมีวิธีป้องกัน แมลงแบบง่ายๆ โดยใช้สมุนไพรที่หาได้ในครัวหรือมีขายในท้องตลาด เช่น การเก็บหรือจัดแสดงใบลาน กระดาษ ครรหน้าพริกไทยแห้ง ผลหรือเมล็ดดีปลีแห้ง การบูร และยาเส้น บรรจุในถุงผ้าใส่ลงไปด้วย เพราะกลิ่นของเครื่องเทศเหล่านี้ แมลงไม่ชอบ ในประเทศอินเดียและศรีลังกาใช้เมล็ดสะเดาไล่แมลง โดยนำมา ตากแห้งแล้วปั่นเป็นผงห่อด้วยถุงผ้า วางตามตู้หนังสือหรือกล่องเก็บหนังสือหรือ อาจใช้ใบของต้นเสี้ยน (ต้นไม้ตระกูลเดียวกับปีบ ดอกเป็นช่อและมีสีม่วง) ใส่ใน ตู้เสื้อผ้าและชั้นหนังสือ ในสมัยโบราณผู้คนนิยมใช้ใบเสี้ยนสอดในหนังสือ เพื่อป้องกันแมลง หากไม่สามารถหาสมุนไพรมาใช้ได้ก็อาจใช้สารเคมีบางชนิด ช่วยไล่แมลง ได้แก่ การใช้ลูกเหม็นใส่ถุงผ้าแล้วนำไปวางตามที่ต่างๆ หรืออาจใช้ ผงซิลิกาเจลที่ใช้ดูดความชื้น โรยบริเวณที่แมลงเดินผ่านผงซิลิกาจะติดตัวแมลงไป และดูดน้ำจากตัวแมลงทำให้แมลงขาดน้ำและตายในที่สุด

หากการป้องกันแมลงไม่ได้ผลหรือมีแมลงเข้าไปอยู่อาศัยในวัตถุแล้ว (วัตถุมีรูและสิ่งฝุ่นอยู่บริเวณนั้น) ผู้ดูแลพิพิธภัณฑ์ควรกำจัดแมลงโดยเร็วที่สุดในขั้นแรก เราจะต้องแยกวัตถุออกมาแล้วหาตัวแมลงให้พบแล้วทำลาย (บีบบี้ เผาไฟ) หากไม่สามารถเอาแมลงออกมาได้ก็ควรสังเกตดูให้รู้ว่าเป็นแมลงอะไร เพื่อที่จะได้หาทางกำจัดได้อย่างถูกวิธีและได้ผลดีที่สุด กรณีที่มอดหรือปลวก

ไปแว้ววว...

เข้าไปอาศัยในไม้ พืชหรือพันธุ์บางแห่งกำจัดโดยใช้น้ำมันก๊าดทำไปบนผิววัตถุและบริเวณที่มีตัวแมลงอาศัยอยู่ แล้วนำไปพ่นลงให้แห้งในที่ร่ม แมลงก็จะตาย แต่วิธีนี้มีข้อเสียคือ วัตถุจะมีกลิ่นน้ำมันก๊าดและอาจมีคราบน้ำมันบนวัตถุนั้น

แม้ว่าในปัจจุบัน จะมีสารเคมีป้องกันและกำจัดแมลงให้เลือกใช้มากมาย แต่เราก็ควรจะคำนึงถึงความปลอดภัยของผู้ใช้ด้วย เพราะสารเคมีต่างๆ มักเป็นอันตรายทั้งผู้ใช้และผู้สัมผัส นอกจากนี้สารเคมีบางอย่างอาจทำความเสียหายให้กับวัตถุทั้งการเกิดปฏิกิริยาเคมีและการเกิดรอยเปื้อนบนวัตถุ หากจะเลือกใช้วิธีใดป้องกันและกำจัดแมลงก็ควรทดลองให้แน่ใจว่าจะไม่มีผลเสียทั้งต่อผู้ใช้และวัตถุนะค่ะ

ข้อพึงระวัง

ข้อที่ 1 การนำสารละลายจากพืชสมุนไพรมาทาหรือฉีดพ่นลงบนวัตถุอาจมีผลเสียตามมา คืออาจทำให้วัตถุมีคราบเปื้อน

ข้อที่ 2 สมุนไพรที่นำไปป้องกันแมลงควรแห้งสนิท เพราะหากมีความชื้น อาจทำให้วัตถุนั้นขึ้นรา ทั้งที่ตัวสมุนไพรและวัตถุใกล้เคียงด้วย ควรหมั่นตรวจตราและเปลี่ยนสมุนไพรเสมอ

ข้อที่ 3 การใช้ยูรีเทน และแลคเกอร์เคลือบผิวไม้ ควรใช้ทาไม้ที่แห้งแล้ว ถ้าทาไม่สดหรือมีความชื้นรับรองได้เลยว่านอกจากจะไม่ช่วยกันแมลงแล้ว ราคีจะขึ้นวัตถุอีกด้วย

เห็นของต้องเห็นคน

เรื่อง: นักสืบสายรุ้ง

ชายผู้เสก 'ก้อนหิน' ให้กลายเป็น 'ปลา'

เมื่อหลายสัปดาห์ก่อนผู้เขียนได้ดูรายการ กบนอกกะลา ตอน หิน : ความแข็งที่มีคุณค่า ที่เสนอเรื่องราวของหินตั้งแต่ยังผืนดินเป็น ส่วนหนึ่งของเปลือกโลกจนกลายเป็นเหมือนหิน และแปรเปลี่ยนมาเป็นก้อนหินที่สามารถขนย้าย ไปแปรรูปเป็นประติมากรรมนานาชนิด ตั้งแต่ กระจกหิน ประติมากรรมหิน แผ่นหินปูพื้นอาคาร บ้านเรือน ไปจนถึงชิ้นส่วนที่สวยของ ปราสาทหิน ผู้เขียนดูแล้วก็รู้สึกทึ่งในความอดทนของมนุษย์ตัวน้อย เพราะกว่าที่จะตัดหินขนาดใหญ่สักก้อนออกมาจากเปลือกโลกได้ ต้องใช้แรงงานและเวลา มีไม่น้อยเลย แม้ว่าจะใช้เครื่องมือทุ่นแรง เช่น ใช้มอเตอร์หมุนลวดสลึงตัดหัวตัด ผังเพชร ก็ต้องใช้เวลาดัดเป็นวัน หรือถ้าเป็นวิธีการแบบดั้งเดิมที่ใช้แรงงานคน ตอกลิ้ม ซึ่งเป็นแท่งเหล็กเรียงเป็นแถวยาวให้จมลึกลงไปในหินที่ละแท่งจน หมดแถว เพื่อกะเทาะหินให้แตกออกมา ก็ต้องใช้เวลาดอกอยู่ถึง 3 วันเต็มๆ ยังไม่ต้องพูดถึงแรงใจแรงกายผนวกเข้ากับฝีมืออันประณีตของบรรดาช่าง

สลักหิน กว่าที่จะแปรรูปก้อนหินให้กลายเป็นประติมากรรมรูปลักษณะต่างๆ ได้ ก็ต้องใช้เวลาและความเพียรพยายามอีกมิใช่น้อยเช่นเดียวกัน

เรื่องราวชีวิตของ 'หิน' ดังกล่าว ทำให้ผู้เขียนนึกถึงคุณลุงชาวพิพิธภัณฑ์ ท่านหนึ่ง ท่านมีพิพิธภัณฑ์เกี่ยวกับ 'หิน' ที่ไม่ได้เป็นแต่เพียง 'ก้อนหิน' แต่เป็น 'ปลาหิน' บอกเพียงเท่านี้หลายท่านคงนึกออกแล้วว่าจะเป็นที่ไหนไปไม่ได้ นอกจาก พิพิธภัณฑ์ปลาหิน ของ คุณลุงกิตติ สินอุดม แห่งอำเภอดอนสัก จังหวัดสุราษฎร์ธานี ผู้เขียนเคยไปเยี่ยมชมพิพิธภัณฑ์ของคุณลุงกิตติครั้งหนึ่ง แล้วก็รู้สึกประทับใจในความอดทน ฝีมือ และความรักในการทำงานของคุณลุง ยิ่งมารู้อว่เส้นทางกว่าที่จะกลายเป็นก้อนหินนั้นยากลำบากสาหัสขนาดไหน ก็ยิ่งรู้สึกทึ่งและชื่นชมผลงานของคุณลุงมากยิ่งขึ้นไปอีก เพราะจากก้อนหิน กว่าที่จะกลายเป็นปลาหินมากมายจนนำมาจัดแสดงเป็นพิพิธภัณฑ์ได้ คุณลุง ต้องใช้เวลายาวนานนับสิบปีทีเดียว ลองนึกภาพขณะที่คุณลุงกำลังแกะสลัก ปลาหินเหล่านี้ จะต้องออกแรงมากเท่าไร ต้องใช้ความประณีตละเอียดละออมาก แค่ไหนกว่าที่จะประติมากรรมผลงานแต่ละชิ้นออกมาได้อย่างที่เราเห็น

“ความผูกพันผมกับปลาเข้ามาช้านานแล้วและมากๆ ด้วย ผมจึงลืมไม่ได้ เพราะปลาที่แหละที่ทำให้ผมสบายมาทุกวันนี้ก็ว่าได้ ผมจึงได้ตอบแทนบุญคุณของปลา จึงได้สลักปลาไว้ในหิน นี่คือเหตุผลที่เป็นแรงบันดาลใจให้ทำ” คุณลุงกิตติเขียนบอกไว้ในพิพิธภัณฑ์เช่นนั้น ด้วยประสบการณ์ยาวนานของอดีตชาวประมงที่ใช้ชีวิตออกทะเลหาปลา ความผูกพันอย่างลึกซึ้งต่ออาชีพนี้ ต่อท้องทะเล และปลาทะเล ทำให้คุณลุงอยากจะทำบันทึกเรื่องราวเหล่านั้นไว้ คุณลุงเลือก ‘ก้อนหิน’ เป็นสื่อในการบันทึกและบอกเล่าประสบการณ์ เพราะเห็นว่าเป็นวัสดุที่คงทนถาวรเหมาะที่จะแกะสลักเป็นรูปปลาเก็บไว้ให้คนรุ่นหลังได้รู้จัก พิพิธภัณฑ์แห่งนี้จึงมีปลาหลากหลายชนิดที่แกะสลักจากก้อนหิน รวมไปถึงสัตว์น้ำชนิดอื่นๆ ด้วย บางตัวเป็นปลาที่สูญพันธุ์ไปแล้ว บางตัวหายากแล้วในปัจจุบัน

ไม่เพียงตื่นตาตื่นใจกับปลาหินที่ตั้งวางเรียงรายอยู่ อีกจุดหนึ่งในพิพิธภัณฑ์ที่ผู้เขียนชื่นชอบก็คือ **ภาพวาดโดยฝีมือของคุณลุง** ที่ติดอยู่เต็มผนังด้านหนึ่งของพิพิธภัณฑ์ ที่ว่ากันว่า พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นไม่ค่อยเล่าเรื่อง มักมีแต่สิ่งของตั้งวางไว้ให้ดูเฉยๆ คงใช้ไม่ได้กับกรณีของคุณลุงกิตติ เพราะในพิพิธภัณฑ์

แห่งนี้ มีให้ดูทั้งปลา ปู กุ้ง หอย และวิธีการทำประมงแบบต่างๆ ที่คุณลุงวาดรูปติดไว้ให้ดูที่ผนัง เป็นภาพวาดต่างๆ ระบายสีอ่อนๆ หลายสิบภาพแสดงถึงวิธีการวางลอบ วางอวนแบบต่างๆ การทำโพงพาง การวางเบ็ดราว การยกยอทอดแห การทำเรือโป๊ะ กระชังปลา การทำนากุ้ง ฯลฯ นอกจากนี้ยังเขียนเล่าเรื่องตอนสักและอ่าวสุราษฎร์ในอดีต แถมด้วยข้อคิดเกร็ดเล็กเกร็ดน้อยสำหรับเยาวชนคนรุ่นหลังที่เข้ามาชมอีกด้วย

ทำให้ผู้เขียนฉุกละหุกขึ้นมาว่า เวลาที่เราเข้าไปดูพิพิธภัณฑ์แล้วไม่รู้เรื่องนั้น เป็นเพราะพิพิธภัณฑ์ไม่เล่าเรื่อง หรือเป็นเพราะเราคนดูไม่สามารถรับรู้เรื่องราวที่พิพิธภัณฑ์พยายามจะสื่อ พูดอย่างง่าย ๆ ก็คือ **เป็นเพราะเราดูไม่รู้เรื่องเองหรือเปล่า?** เหมือนผู้เขียนที่เมื่อดูครั้งแรกก็ชื่นชอบพิพิธภัณฑ์แห่งนี้มาก แต่ก็มีหลายสิ่งหลายอย่างที่ยังมองไม่เห็น ยังมองไม่เห็นสัมพันธ์ภาพระหว่าง ‘คน’ ‘ปลา’ และ ‘หิน’ อย่างที่มองเห็นในวันนี้ ฉะนั้น เป็นไปได้หรือไม่ว่าสายตาของคนดูเองก็มีส่วนสำคัญในการกำหนดเนื้อหาของพิพิธภัณฑ์ อย่างที่บางท่านเคยบอกไว้ว่าเป็นเรื่องของ **การอ่าน - การตีความ - การให้ความหมาย** พิพิธภัณฑ์แห่งเดียวกัน หรือสิ่งของอย่างเดียวกัน อาจถูกตีความแตกต่างกัน เมื่อพิจารณาจากต่างมุมมอง หรือต่างคนมอง หรือแม้ว่าจะเป็นคนเดียวกัน ทว่ามองในเวลาที่แตกต่างกัน ก็อาจเห็นในสิ่งที่แตกต่างกันไป เนื่องด้วยประสบการณ์และการรับรู้ที่ต่างไปจากเดิม

ในสายตาของผู้เขียน พิพิธภัณฑ์ปลาหินแห่งนี้ไม่เพียงบอกเล่าเรื่องราวของชีวิตในท้องทะเล บอกเล่าอดีตของตอนสักและอ่าวสุราษฎร์ ยังบอกเล่าเรื่องราวของคนท้องถิ่นคนหนึ่งที่ใช้ชีวิตผูกพันอยู่กับทะเลและปลามายาวนาน ชีวิตของชายคนหนึ่งที่มีได้มีมันต์วิเศษสามารถเสกปลาให้กลายเป็นหินหรือสามารถเสกก้อนหินให้กลายเป็นเงินทองได้ แต่เป็นผู้ที่สามารถเสกสรรสร้างความงาม ความรู้ และสร้างแรงบันดาลใจให้แก่ผู้คน (อย่างน้อยผู้เขียนก็เป็นคนหนึ่งที่ได้รับแรงบันดาลใจจากผลงานของคุณลุง) ด้วยความจริงใจ ด้วยจินตนาการ และริ้วแรงจากสองมือของคนธรรมดาคนหนึ่ง ก็สามารถทำในสิ่งที่ไม่แน่ว่าผู้วิเศษจะกระทำได้นั้นคือ การเสกสิ่งๆ ‘ไร้ชีวิต’ ให้ ‘มีชีวิต’ **คุณลุงกิตติ สินอุดม .. ชายผู้เสก ‘ก้อนหิน’ ให้กลายเป็น ‘ปลา’**

พลาสติก และชาติพันธุ์วรรณนา¹

พิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วรรณนาอังกฤษเรียนได้จัดนิทรรศการชั่วคราวเรื่อง “พลาสติก : ข้อพิสูจน์ว่าพิพิธภัณฑ์มีใช้สถานที่ของวัตถุดั้งเดิม” ระหว่างวันที่ 27 เมษายน 2549 – 4 กุมภาพันธ์ 2550 การได้เห็นพลาสติกในสถานที่แห่งนี้ คงทำให้ประหลาดใจได้ไม่น้อย ทำไมพลาสติกซึ่งเป็นวัสดุสมัยใหม่จึงปรากฏในพิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วรรณนา ไม่ว่าจะเป็นหลอดกาแฟ ขวดน้ำ ถ้วยยาง เสื้อกันฝน ถุงหิ้ว แก้วอ้อ อุปกรณ์กีฬา รวมถึงงานศิลปะก็ตามที พลาสติกเข้ามาเกี่ยวข้องกับชีวิตประจำวันและนำมาจัดแสดงในนิทรรศการได้อย่างไร ทั้งที่พลาสติกเป็นวัสดุที่ไม่คงทนถาวร แต่เราก็พบเห็นได้เสมือนเป็นเรื่องธรรมดาที่เราคุ้นเคยเสียจนไม่ได้คิดถึงมัน สิ่งเหล่านี้ประดิษฐ์ขึ้นเพื่อสนองการใช้งาน เป็นสิ่งที่เชื่อมโยงวัฒนธรรมการบริโภคและวิทยาศาสตร์เข้าไว้ด้วยกัน การที่พลาสติกเข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของการจัดนิทรรศการก็เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าเกิดอะไรขึ้นในชีวิตประจำวัน ถึงเวลาที่เราจะต้องทบทวนว่าพลาสติกเหล่านี้เกี่ยวข้องกับตัวเรา วัฒนธรรม และสังคมที่เราอยู่อาศัยอย่างไร นิทรรศการชุดนี้จะช่วยให้ เห็นกระบวนการทางสังคมและการเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นรอบๆ ตัวเรา

¹เรียบเรียงจาก Plastic and Ethnography? โดย Dora Gyarmathy
<http://www.heritagerradio.net/cms2/heritage-memory-single-view/article/plastic-and-ethnography/>

พลาสติกและความเป็นสมัยใหม่คือสิ่งที่เคียงคู่กัน โซต้า ไอแรน (Psota Ir n) นักร้องนักแสดงชาวฮังการีที่มีชื่อเสียง ได้กล่าวไว้ในแผ่นพับนิทรรศการชุดนี้ว่า “ผู้หญิงยุคใหม่ผู้เปี่ยมด้วยความกระตือรือร้น สิ่งที่เราผลิตขึ้นด้วยพลาสติก” คำกล่าวนี้อาจเป็นคำขวัญของนิทรรศการชุดนี้ก็ได้ และถือเป็นจุดเริ่มต้นของนิทรรศการด้วย ในห้องจัดแสดงห้องแรก ผู้ชม จะได้ยิน โซต้า ไอแรน ร้องเพลงที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับสิ่งเหล่านี้ ขณะที่ ฉายภาพวิดีโอที่บันทึกบอกเล่าสังคมในปัจจุบัน

เนื้อหาในนิทรรศการในส่วนนี้แสดงให้เห็นว่าพลาสติกสามารถเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบันได้อย่างไม่น่าเชื่อ ชีวิตคนเราจะเป็นอย่างไรหากปราศจากพลาสติก ในนิทรรศการห้องเดียวกันนี้ ผู้ชมจะมองเห็นกำแพงที่โปร่งใสจนมองเห็นคำว่า “พลาสติก” ผั่งอยู่ภายในกำแพงนั้น ทูไรน์ ทุนด์ (Turai Tunde) วิทยากรนำชมและผู้มีส่วนร่วมในการจัดงานนี้กล่าวว่า การใช้พลาสติกเป็นส่วนหนึ่งของการจัดแสดงและจัดวางนิทรรศการ เป็นการย้ำว่าทำไมถึงได้จัดนิทรรศการชุดนี้ขึ้นมา

นิทรรศการห้องที่ 2 ต้องการสื่อสารแนวคิด 2 เรื่อง ประการแรก เพราะที่นี้เป็นพิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วรรณนา ผู้จัดจึงพยายามสะท้อนประเด็นชาติพันธุ์วรรณนาในช่วงเวลาปัจจุบันด้วยเนื้อหาหรือประเด็นที่ทันสมัย ไม่ว่า

จะเป็นวัตถุสิ่งของ ประเด็นเรื่องการผลิต การบริโภค โภชนาการ การแต่งกาย การออกแบบ สันทนาการ และของสะสมที่อยู่ในพิพิธภัณฑ์ด้วย สิ่งเหล่านี้ล้วนอยู่ในแบบแผนชีวิตที่สอดคล้องกับคำว่า “ชาติพันธุ์วรรณนา” โดยรูปศัพท์ ด้วยการแสดงสาหรักของพลาสติกตามการเปลี่ยนแปลงของชีวิตในแต่ละช่วงเวลา ประการที่สอง เพื่อสะท้อนปริมาณการใช้พลาสติกที่เพิ่มมากขึ้น นับตั้งแต่ทศวรรษ 1970 เป็นต้นมา แม้ว่าบางประเภทยังคงใช้งานอยู่ บางประเภทก็เลิกใช้แล้ว

พลาสติกที่ใช้ห่อหุ้มอาหาร เพอร์นิเจอร์ ของเล่น ไดรฟ์เป่าลม ถู่น่อง และคอมพิวเตอร์ ฯลฯ ถูกนำมาใช้จัดแสดงเพื่อสื่อให้เห็นความสำคัญของสิ่งเหล่านี้ในชีวิตประจำวัน แม้ว่าบางครั้งเราจะไม่ได้นึกถึงมันเลยก็ตาม วิทยากรนำชมเล่าถึงที่มาของวัตถุสิ่งของที่นำมาจัดแสดงในครั้งนี้ว่า

“เมื่อแนวคิดในการจัดนิทรรศการครั้งนี้เริ่มเป็นรูปเป็นร่าง พิพิธภัณฑ์ได้ประกาศเชิญชวนให้ผู้เข้าชมนำสิ่งของที่เป็นพลาสติก พร้อมเรื่องเล่าของตัวเองเกี่ยวกับพลาสติกชิ้นนั้นมาให้เรา เราได้ของมา 1,500 ชิ้น ความน่าสนใจอยู่ที่ว่าเราจะพิจารณาหรือมองชีวิตผู้คนผ่านสิ่งของที่เป็นพลาสติกพวกนี้ได้มากน้อยเพียงใด และผู้คนคิดอย่างไรกับพิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์ ตอนที่เราเริ่มพูดคุยเรื่องนี้นั้น มีการกล่าวถึงพิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วรรณนาว่าเป็นสถานที่ของโบราณวัตถุของเก่า ผู้เข้าชมพิพิธภัณฑ์มักนำของเก่ามามอบให้เพราะพวกเขามักจะคิดอยู่เสมอว่า พิพิธภัณฑ์ชาติพันธุ์วรรณนาตั้งขึ้นเพื่อเก็บรักษาวัตถุพวกนี้ นั่นหมายความว่าเรายินดีที่มีของเก่าๆ เหล่านี้ในพิพิธภัณฑ์ แต่พิพิธภัณฑ์เองต้องการที่จะจัดเก็บของใหม่ด้วยเช่นกัน ดังนั้นเราจึงหยิบยืมวัตถุสิ่งของจากผู้ชม และก็ได้จัดทำนิทรรศการขึ้นอย่างเป็นเอกภาพ ซึ่งต่างไปจากการจัดครั้งอื่นๆ ที่อาศัยการหยิบยืมวัตถุจากองค์กรที่มีความร่วมมือกัน แต่ในครั้งนี้เราหยิบยืมสิ่งของจากผู้ชม นั่นคือความพิเศษของนิทรรศการ”

นาฏนากรมพิพิธภัณฑ์สถานในประเทศไทย

สำนักพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติ กรมศิลปากร/2549/300 บาท

รวบรวมรายชื่อพิพิธภัณฑ์ในประเทศไทย ทั้งพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติในสังกัดกรมศิลปากร พิพิธภัณฑ์ของหน่วยงานราชการ พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น พิพิธภัณฑ์เอกชน พิพิธภัณฑ์ในสถานศึกษา รวมถึงอุทยานแห่งชาติ และเขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า หนังสือให้ข้อมูลเบื้องต้นสั้นๆ เกี่ยวกับประเภท สถานที่ตั้ง เวลาทำการ อัตราค่าเข้าชม ประวัติการก่อตั้ง ลักษณะทางกายภาพ การจัดการ และการบริหารจัดการ พร้อมภาพประกอบ

พระครูวรธรรมพิทักษ์และพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง

กระทรวงวัฒนธรรม/จัดพิมพ์เนื่องในงานพระราชทานเพลิงศพพระครูวรธรรมพิทักษ์ (พลธมโม)/2550

เรื่องราวในหนังสือส่วนหนึ่งเป็นประวัติที่ท่านพระครูวรธรรมพิทักษ์ หรือ “พระอาจารย์ลม อดีตเจ้าอาวาสวัดม่วง จ.ราชบุรี เคยบอกเล่าไว้ และบางส่วนคัดมาจากหนังสือ “ลุ่มน้ำแม่กลอง: พัฒนาการทางสังคมและวัฒนธรรม” และหนังสือ “นำชมพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วง” คุณูปการของพระอาจารย์ลมที่มีต่อพิพิธภัณฑ์พื้นบ้านวัดม่วงนั้นมากมาย ดังคำกล่าวของ รศ.ศรีศักร วัลลิโภดม ที่ว่า พิพิธภัณฑ์ท้องถิ่นวัดม่วงคงไม่เกิดถ้าไม่มีพระอาจารย์ลม ถ้าจะมีคงเป็นเพียงสถานที่เก็บและแสดงโบราณวัตถุที่ยากจะบอกที่มาที่ไป

หนังสือคู่มือแผนภาพเวลา ประวัติศาสตร์เมืองกระบี่

องค์การบริหารส่วนจังหวัดกระบี่/2549

กระบี่ไม่ได้มีแค่หาดทรายขาว น้ำทะเลใส หากแต่ประวัติศาสตร์ของพื้นที่ในจังหวัดกระบี่สามารถย้อนไปไกลกว่าหลายล้านปีด้วยหลักฐานทางด้านธรณีวิทยาและโบราณคดี หนังสือเล่มนี้พยายามชี้ให้เห็นถึงความสำคัญของแหล่งโบราณคดีในกระบี่ ตามช่วงเวลาและยุคสมัย และที่น่าสนใจคือ การบอกเล่าสมัยประวัติศาสตร์ของเมืองกระบี่ ตามแต่ละช่วงเวลาที่เกิดเหตุการณ์สำคัญ อาทิ ร. 5 เสด็จประพาสเกาะลันตา (2435) ไซ้ทรพิชระบาด (2486-2487) เสรีไทยที่ห้วยยูง (2487) โรงไฟฟ้าลิกไนต์ (2507) ปาล์มน้ำมัน (2512) ปิดท้ายด้วยสีนามิ (2547)

“...จัดคนเดียว ไม่ได้ยากอะไร กรมศิลปากรมาขอจัด บอกไปว่า ไม่ต้องการให้มาจัด ต้องการเงิน ถ้าไม่ให้เงิน ก็ไม่ต้องมาจัด เราจัดเป็น...ไม่ได้ยากอะไร...”

พระใบฎีกาศาสน์ สาสนโน
พิพิธภัณฑวัดพระนอน
อ.เมือง จ.แม่ฮ่องสอน
12 มกราคม 2550

ขอเชิญส่งข่าวแนะนำพิพิธภัณฑ์ กิจกรรม และเรื่องราวเกี่ยวกับของสะสมชิ้นสำคัญ ฯลฯ
เพื่อประชาสัมพันธ์และเผยแพร่ความรู้เกี่ยวกับพิพิธภัณฑ์ได้ที่
โครงการวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ท้องถิ่น
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)
เลขที่ 20 ถนนบรมราชชนนี เขตตลิ่งชัน กรุงเทพมหานคร 10170
โทรศัพท์ 0-2880-9429 ต่อ 3506 โทรสาร 0-2880-9332
e-mail : academic@sac.or.th หรือ www.sac.or.th
(กองบรรณาธิการขออนุญาตเก็บความหรือตัดทอนเนื้อหาของข่าว
บทความ หรืออื่นๆ ที่ท่านส่งมา เนื่องจากจำนวนหน้ากระดาษจำกัด)

สารบัญ

3	จากใจบรรณาธิการ	26	นิทรรศการทำสื่อ
5	เล่าชาวพิพิธภัณฑ์	32	นานาเคล็ด(ไม่)ลับ
8	เรื่องเล่าริมสนาม	38	เห็นของต้องเห็นคน
13	พิพิธภัณฑ์เสวณา	42	เรื่องเล่าทายเล่ม
17	108-1009	45	หนังสือพิพิธภัณฑ์
21	แนะนำพิพิธภัณฑ์	47	คมคิดสะกิดใจ
24	โตฟ้าเดียวกัน		

จุดสร้างเพื่อชุมชนพิพิธภัณฑ์ จัดทำโดยศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)

ได้รับการสนับสนุนจาก สำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (สกว.) และ

ที่ปรึกษา บริษัท จัดการและพัฒนาทรัพยากรน้ำภาคตะวันออก จำกัด (มหาชน)
ดร.ปริตตา เฉลิมเผ่า กออนันตกูล ผู้อำนวยการ

บรรณาธิการ ศาสตราจารย์ ดร.สุจิตรา เกียรติ รอดผู้อำนวยการ
ชวลิต นุ้ยเกียรติ

กองบรรณาธิการ ปณิศา สรวาลี สรินยา คำเมือง ศิริพร ศรีสินธุ์ไธ

รูปเล่ม/พิสูจน์อักษร ชาญวิทย์ ตีรประเสริฐ จุฑามาศ ลัมรัตนพันธ์ นวพลธรรม บุญธรรม
ศรีรัช นนทระวงษ์ กิพชวัลย์ เมธาราชภูริ

ประสานงาน สรียา บุญธรรม สมศักดิ์ แก้วหนู

โครงการวิจัยและพัฒนาพิพิธภัณฑ์ชุมชนท้องถิ่น
ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน)
เลขที่ 20 ถนนบรมราชชนนี เขตลี้จั่น
กรุงเทพฯ 10170

กรุณาสง

